

Uključenost očeva u odgoj djeteta u Brazilu i u Hrvatskoj

Šoltić, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:719922>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Nikolina Šoltić

UKLJUČENOST OČEVA U ODGOJ DJETETA U BRAZILU I U
HRVATSKOJ

Diplomski rad

Čakovec, svibanj 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Nikolina Šoltić

UKLJUČENOST OČEVA U ODGOJ DJETETA U BRAZILU I U
HRVATSKOJ

Diplomski rad

Mentor rada:
doc.dr.sc Tea Pahić

Čakovec, svibanj 2022.

SADRŽAJ

SAŽETAK

SUMMARY

1. UVOD	1
2. ODGOJ.....	2
2.1. ULOGA RODITELJA U ODGOJU DJETETA	3
2.2. ULOGA MAJKE U ODGOJU DJETETA	4
3. ULOGA OCA U ODGOJU DJETETA.....	5
3.1 EMANCIPACIJA I TRANZICIJA OČINSTVA	6
3.2. ZNAČENJE OCA KOD ZAČEĆA, TRUDNOĆE I PORODA.....	7
3.2.1. <i>Trudnoća majke</i>	7
3.2.2. <i>Porod</i>	8
3.3. STUPANJ OČEVE UKLJUČENOSTI U ODGOJ DJETETA	8
3.4. OTAC I NJEGA DJETETA.....	9
4. USPOREDBA BRAZILSKIH I HRVATSKIH OČEVA	10
BRAZILSKI OTAC.....	12
5. CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA	12
6. METODE ISTRAŽIVANJA.....	13
6.1. UZORAK ISPITANIKA	13
6.2. INSTRUMENTI	13
6.3. METODE PRIKUPLJANJA I OBRADE PODATAKA	14
7. REZULTATI I RASPRAVA	15
7.1. DESKRIPTIVNA STATISTIKA	15
7.2. INFERENCIJALNA STATISTIKA.....	30
8. ZAKLJUČAK	35
LITERATURA	36
PRILOG – ANKETA ZA OČEVE	38

Sažetak

Odgoj djeteta tema je u kojoj se u povijesti najveća vrijednost stavljala na majku, no danas se javlja sve veći interes za promatranje uloge očeva. Otac je predstavljao autoritet i imao je zadatak materijalno osigurati obitelj, a majka je imala glavnu ulogu u odgoju djeteta. S obzirom na to da se u današnje vrijeme nastoji postići ravnopravnost između muškaraca i žena, očevi i majke trebali bi imati jednaku vrijednost i ulogu u odgoju djeteta, što znači da se prvenstveno moramo maknuti od polazišta da je odgoj „ženski posao“.

Cilj ovog diplomskog rada je ispitati u kojoj su mjeri očevi uključeni u odgoj djeteta u Brazilu i u Hrvatskoj i saznati ima li razlike u uključenosti očeva s obzirom na nacionalnost. Ovim se radom također želi osvijestiti na važnost očeva u razvoju i odgoju djeteta. U istraživanju je sudjelovalo 54 očeva, od čega je 28 Hrvata i 26 Brazilaca. Na temelju istraživanja, formirano je pet hipoteza te je pronađena statistički značajna razlika između hrvatskih i brazilskih očeva, odnosno dokazano je da su brazilski očevi u odgoj djeteta uključeni u većoj mjeri od hrvatskih očeva. Dokazano je također da se brazilski očevi tijekom trudnoće više zanimaju za literaturu o roditeljstvu i odgoju te češće odlaze na ultrazvuke s partnericom.

Ključne riječi: uloga oca, uloga majke, uključenost oca, odgoj

Summary

Raising children has historically been the most motherly discipline, but today there is a growing focus on observing the role of the father. The father was an authority and was responsible for providing for the family, and the mother played an important role in raising the children. In today's pursuit of equality between men and women, fathers and mothers should have the same value and role in raising children, which means that we must first get rid of the premise that raising children is a "woman's job".

The aim of this paper was to examine the extent to which Brazilian and Croatian fathers are involved in parenting, and whether the extent of parental involvement varies by nationality. The paper also attempts to raise awareness of the importance of fathers in child development and parenting. . Fifty-four fathers participated in the study, including 28 Croats and 26 Brazilians. Based on the study, five hypotheses were formed and a statistically significant difference was found between Croatian and Brazilian fathers, namely that Brazilian fathers were more involved in raising children than Croatian fathers. It has also been proven that Brazilian fathers are more interested in the literature on parenting and upbringing during pregnancy and more often go for ultrasounds with their partner.

Key words: father's role, mother's role, father's involvement, upbringing

1. Uvod

Odrasli imaju dužnosti prema svojoj djeci, a njihova osnovna dužnost je skrb za njihove potrebe. Potrebno je jako malo kako bi se zadovoljile djetetove primarne potrebe – hrana, dodir, odjeća i sigurno utočište. Druga važna dužnost odraslih je odgoj djece koji će im pomoći da se sa zadovoljstvom uklope u svijet, da žive život pun radosti i uspjeha, da ostvare svoje ciljeve i mogućnosti i dožive što manje emocionalnih problema (Hauck, 1993).

U literaturi o ranom djetinjstvu i odgoju mnogo se piše i govori o majčinstvu i ulozi majke u obitelji, a očevi padaju u drugi plan, spominje ih se tek usput (Brajša, 1995). Majčinstvo je ponekad naglašeno do te mjere da izgleda kao da za oca nema mjesta u odgoju. Očevima je dodijeljena sporedna uloga i služe za obavljanje drugih, manje vrijednih stvari. Neki su očevi uistinu prihvatili etikete koje im se nameću i odgoj su u potpunosti prepustili majkama. Bez obzira na to što život započinje u tijelu majke i samim time majka ima priliku osjetiti veću povezanost s djetetom, odgoj je timski posao kojeg otac i majka trebaju obavljati zajedno, s ljubavlju i kreativnošću za dobrobit djeteta (Brajša, 1995). Prema Rosić (2005), za uspješan odgoj djeteta potrebna je dobra komunikacija između roditelja.

Uloga oca opterećena je predrasudama u kojima se odgoj smatra „ženskim poslom“ i potiskuje očeve dalje od brige o djetetu (Brajša, 1995). Očevi imaju zadatak izboriti se za svoju poziciju u odgoju djeteta kako bi imali priliku dobiti od djeteta emociju koju dobiva majka. Očevi također imaju pravo na jednaku količinu dječje ljubavi koju dobiva majka, ali isto tako imaju obavezu njegovati dijete i biti uključeni u brigu o djetetu već od njegovog začeća. Očinstvo treba biti ravnopravno majčinstvu bez obzira na dob djeteta (Brajša, 1995). Danas se uloga oca razmatra u većoj mjeri nego u povijesti te se na ulogu oca također i stavlja veći značaj nego prije. Sposobnosti oca mogu povoljno djelovati na uspješan razvoj djeteta, a nedostatak oca može rezultirati tome da dijete nailazi na više prepreka i odstupanja u svojem razvoju (Parke, 1996).

Danas težimo prema suvremenom roditeljstvu u kojem su otac i majka ravnopravni, odnosno prema roditeljstvu koje ne poznaje spolnu podjelu. Iako se društvo teško prilagođava na ravnopravnost između muškaraca i žena općenito, a isto tako i kad ih stavimo u ulogu majke i oca, mišljenje o očevima ipak se promijenilo, više ih se ne smatra osobama koje imaju ulogu

hraniti i uzdržavati obitelj, već imaju aktivnu ulogu u direktnoj njezi i brizi prema djetetu (Pernar, 2010).

U brizi za dijete aktivno trebaju sudjelovati i majka i otac jer koriste različite pristupe i time stvaraju najpovoljniji pristup za razvoj djeteta. Osim toga što oboje trebaju biti uključeni u istoj mjeri, također imaju zadatak predstavljati djetetu zdravi model veze između dvije odrasle osobe kako bi dijete iz njihovog odnosa naučilo samostalno izgraditi odnos jednak tome. Jednoroditeljske obitelji i obitelji u kojima je otac fizički ili emocionalno odsutan negativno utječu na razvoj djeteta i mogu stvoriti posljedice koje će dijete osjećati u cijelom svom životu (Olson i Gorall, 2003).

2. Odgoj

Odgoj je pojam koji se definira na više različitih načina, no uglavnom su se svi autori složili s činjenicom da je to proces koji traje od rođenja i završava smrću, a ne odrastanjem (Brajša, 1995; Parke, 1996). Odgoj započinje u obitelji, nastavlja se u školi, a odvija se i u odrasloj dobi kroz izvaninstitucionalne oblike (Tauš i Munjiza, 2006). Bitno je razlikovati obitelj i bračnu zajednicu. Zajednica između muškarca i žene bez potomstva naziva se bračnom zajednicom, dok su za obitelj ipak potrebni i potomci. S pedagoške strane, obitelj je definirana kao odgojna zajednica, što znači da je odgoj jedan od temelja obitelji (Lukaš, 2010). Prema Vukasoviću (1994) odgoj je proces formiranja čovjeka, izgrađivanje i oblikovanje ljudskog bića sa svim njegovim tjelesnim, intelektualnim, moralnim, estetskim i radnim osobinama. Definira ga također i kao složeni proces u kojem djeluju brojni činitelji i u kojem se primjenjuju različite metode i postupci. Ukratko, možemo reći da je odgoj proces u kojem trebamo ispuniti određene zadaće kako bi izgradili potpunu ljudsku osobnost.

Mušanović i Lukaš (2011) smatraju da je odgoj usmjereni razvoj prema određenim ciljevima, a jedan od ciljeva je razvoj osobnosti. Kako bi se razvio, čovjeku je bitna zajednica. Pomoću svjesnog variranja ponašanja čovjek je naučio razlikovati uspješna od neuspješnih ponašanja, odnosno produktivnog od destruktivnog života. Bez obzira na to koliko je odgojna praksa razvijena i kvalitetna, odgoj će biti uspješan samo uz aktivnu suradnju odgajnika.

Odgoj je društveno uvjetovan jer se prenosi sa starijih generacija na mlađe s ciljem da ga mlađe generacije dalje razvijaju i nadograđuju novim društvenim formama. S obzirom na to

da se društvo mijenja i razvija, sukladno tome mijenjaju se i ciljevi, zadaci, organizacija, sadržaj i metode odgoja. Uloga odgoja iz dana u dan ima sve veću vrijednost te se nad odgajateljima vrši veći nadzor nego ranije. Odgajatelj je posrednik između društva i odgajanika i djeluje svjesno, namjerno i planski (Franković, Pregrad i Šimleša, 1963).

Čovjek je jedino živo biće kojem je potreban odgoj. U odnosu na životinje i biljke, čovjek se rađa bespomoćan i ranjiv i potrebno ga je odgajati kako bi postao samostalan. Djeci je potrebna fizička i biološka pomoć, odnosno topla briga od strane roditelja i društva. Djeca su radoznala, znatiželjna i otvorena te u njima postoji urođeni nagon oponašanja i prilagođavanja pa prema tome odgajatelji, u ovom slučaju roditelji, moraju biti oprezni kako na dijete ne bi prenijeli neželjeno ponašanje (Bezić, 1988).

2.1. Uloga roditelja u odgoju djeteta

Roditeljstvo je najteža, ali ujedno i najljepša životna uloga za koju čovjek nikad u potpunosti nije spreman. Čini se da se rezultat uspješnog roditeljstva ne nalazi u uspješnoj majci ili uspješnom ocu, već u uspješnim roditeljima, što znači da se majka i otac u odgoj djeteta moraju uključiti u jednakoj mjeri, a isto tako trebaju uvažavati jedan drugoga kako bi i njihov međusoban odnos bio kvalitetan i spreman za timsko odgajanje djeteta.

Roditelji ne utječu na socijalizaciju i razvoj djeteta kao pojedinci, već kao cjelina, odnosno tim. Stupanj povezanosti igra veliku ulogu u odgoju, ishodi odgoja razlikuju se s obzirom na povezanost, odnosno nepovezanost roditelja (Brajša, 1995). Djeca prvu sliku o svijetu odraslih stvaraju unutar svoje obitelji, pa će se tako ta slika razlikovati s obzirom na to djeluju li roditelji kao cjelina ili ne. Na dijete više utječu odnosi između roditelja nego direktan odnos između djeteta i pojedinog roditelja, što znači da djetetu nije dovoljno povjerenje u svakog roditelja zasebno, već treba biti uvjeren i u njihovo međusobno ponašanje u smislu zajedništva i dobre komunikacije. Socijalizacija djeteta u društvu biti će puno bolja stekne li dijete visoki stupanj socijalizacije unutar svoje obitelji. Osim povezanosti, na odgoj djeteta utječe i otvorenost roditelja. Otvorenost roditelja odnosi se na sporazumijevanje, dogovaranje, planiranje i djelovanje unutar obitelji. Djeca ne očekuju od roditelja da se slažu u svemu, ali očekuju pozitivno dopunjavanje na razini roditeljstva. Kako bi mogli utjecati na razvoj djeteta, roditelji ponajprije moraju pozitivno utjecati jedan na drugoga. Da bi bili uspješni, roditelji moraju zadovoljiti svoju osnovnu ulogu roditeljstva, odnosno biti međusobno povezani,

otvoreni te organizirani zajednički, a ne odvojeno. Karakteristika lošeg roditeljskog tima su isključivo majčinstvo i potisnuto očinstvo jer su u tom slučaju majka i otac odvojene ličnosti s podjelom poslova i ponašanja. U takvom odnosu, roditelji za dijete predstavljaju dvije suprotne strane koje predstavljaju dva odvojena roditeljstva i stila umjesto jednog, zajedničkog. Takav pristup u djetetu stvara konfuzije jer se roditeljima mora prilagođavati na različite načine (Brajša, 1995).

Termin roditeljstvo počeo koristiti u trenutku kad se razvila ideja o ravnopravnosti majke i oca u uključenosti u odgoj djeteta (Pernar, 2010). Filliozat (2011) tvrdi da djetetu nisu potrebni savršeni roditelji, nego roditelji koji će poduzeti sve kako bi mu pružali najbolju brigu i odgoj. Takav pristup roditelje čini kvalitetnim i kompetentnim. Ukratko, roditeljstvo nije samo majčinstvo, već timski rad oca i majke koji zajedno dogovaraju i prilagođavaju se svakodnevnim situacijama te odlučuju o podjeli dužnosti i poslova oko djece uz pravednu raspodjelu napora i vremena, a ne prema načelu u kojem su majke i očevi podijeljeni na način da majka samostalno odgaja o djecu, a otac prehranjuje obitelj (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

2.2. Uloga majke u odgoju djeteta

U povijesti su uloge majke i oca bile podijeljene i međusobno su se bitno razlikovale, pa je tako majka bila odgovorna za djecu i kućanstvo (Maleš, 2011). Vukasović (1994) tvrdi da je majka najvažniji djetetov odgajatelj ranom djetinjstvu. Formiranje buduće osobnosti i tjelesno i duševno zdravlje djeteta ovise o ulozi majke u najranijoj dobi djeteta, o količini njege, brige i ljubavi koju će dijete dobiti upravo od majke. Ukoliko majka svoju funkciju ne obavlja dobro i odgovorno, u djetetu će se pojaviti negativne posljedice u obliku psihičkih poremećaja.

S obzirom na to da je majka bila odgovorna za djecu, odnosno za odgoj djeteta, njoj su se pripisale i sve dječje brige, strahovi, psihološki razvoj djeteta, loše ocjene, niska popularnost među vršnjacima i druge poteškoće (Pernar, 2010). Osim toga, smatra se da majka djetetu pruža ljubav, njegu, toplinu, zaštitu i skrb. Dijete je fizički ovisno o majci u prvim mjesecima života, no majka također ima i bitnu ulogu u budućem formiranju djetetovog društvenog i tjelesnog razvoja te u socio-emocionalnom razvoju (Delač Hrupelj i sur., 2000). Kako bi se dijete normalno razvijalo i osjećalo sigurno, majka mu mora osigurati dovoljnu količinu ljubavi, naklonosti i nježnosti. Autoritet koji majka ima nad djetetom ne smije biti vanjski, odnosno

nametnut, već autoritet koji proizlazi iz ljubavi. Uloga majke je teška, no s druge strane jedna od najljepših životnih uloga (Rosić, 2005).

3. Uloga oca u odgoju djeteta

„Očinstvo je najveći izazov. U usporedbi s njime, hrvanje s tigrovima golim rukama je dječja igra. Postići pobjedničke golove u finalu nogometnog kupa? Svaka budala to može. No, stvoriti nešto iz ničega, a potom plaćati njegovo uzdržavanje tijekom četvrt stoljeća - to je istinska kušnja za vašu odvažnost. Ne misle svi tako. Neki ljudi (od kojih su svi žene) vjeruju da očevi imaju laganu zadaću.“ (Berkmann, 2008, str. 18.)

U posljednjih četrdesetak godina počela se posvećivati puno veća pozornost očevima u njihovoj uključenosti u odgoj djeteta. S promjenom društva i društvenih vrijednosti, promijenila se i slika o ocu, njegova uloga nije samo osigurati financijska dobra u obitelji, već je aktivno uključen u odgoj i ravnopravan majci. Činjenica je da je za dobar rast i razvoj potrebna majka, no to ne znači da uloga oca vrijedi manje i da je se može zapostaviti. Otac nije samo hranitelj i skrbnik, već je roditelj isto kao i majka te djetetov odgojitelj, učitelj, zaštitnik i uzor (Lamb i Tamis-LeMonda, 2004).

Očeva je prisutnost bitna karika u razvoju djeteta. Međusobna povezanost između oca i djeteta jača se ukoliko otac posveti djetetu dovoljno vremena te ga iskoristi kvalitetno. Ulaže li otac dovoljno truda u vrijeme kada je dijete maleno, to će se vidjeti kasnije tijekom djetetovog odrastanja kroz funkcioniranje u društvu te uspostavljanje i održavanje odnosa s drugima (Cuidon i Cuidon, 2001).

Očinstvo je kompleksna uloga koja ne počinje rođenjem djeteta, već donošenjem odluke o tome hoće li i kada će imati dijete (Berkmann, 2008). Predrasude o očevoj manjoj uključenosti u odgoj djeteta zasnivaju se zbog prvobitne povezanosti između majke i djeteta u trudnoći, no bez obzira na to što se dijete nalazi u tijelu majke, otac bi također trebao aktivno sudjelovati u trudnoći na način da majci pruža podršku i proživi sva iskustva koja su mu dostupna (Parke, 1996).

Glavna uloga oca u povijesti bila je prehraniti obitelj, no danas su se shvaćanja očinstva pomaknula te se na njega ne gleda više kao na osobu koja ima zadatak donijeti novac u obitelj,

već ima aktivnu ulogu u njezi i brizi o djetetu (Pernar, 2010). Iako se uvijek naglašava da je majčina uloga najvažnija za pravilan odgoj i razvoj djeteta, očev je utjecaj također od velikog značaja te započinje samim začećem, jednako kao i majkin. Osim uloge djetetova oca, otac ima zadatak biti dobar suprug, zaštitnik, učitelj, hranitelj i moralni uzor. Uspješnost u obavljanju navedenih uloga rezultira pozitivnim ili negativnim utjecajem na pojedine aspekte djetetovog razvoja. Kako bi postao svjestan i samopouzdan u svojoj ulozi roditelja, otac se treba od rođenja aktivno uključiti u život djeteta i preuzeti dio majčine odgovornosti (Lamb i Tamis-Lemonda, 2004). Prema Brajši (1995), otac mora osigurati materijalne, financijske i prostorne uvjete za nesmetanu trudnoću, no s druge strane mora biti i psihološka i emocionalna podrška majci.

Danas se sve veći naglasak stavlja na suvremeno očinstvo u kojem se otac emocionalno povezuje s djetetom, brine za njegovo zdravlje, za uspjeh u školi i za njegovo napredovanje općenito. Očeva uključenost u navedene aktivnosti biti će svrsishodna samo ako se otac u njih uključi samostalno i dobrovoljno. Ukoliko se otac uključuje samo zato što majka nema vremena zbog posla ili drugih čimbenika, dijete će to osjetiti i krajnji rezultat neće biti pozitivan (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Očevi danas lakše ostvaruju kontakt s novorođenčadi jer im je dopušten izravan kontakt odmah pri rođenju. Očevi na novorođenčad reagiraju s nježnošću i brigom te su zainteresirani i aktivni u aktivnostima s djetetom koje uključuju grljenje, ljubljenje, maženje, škakljanje i ostalo (Pahić, 2019). Očevi su izrazito osjetljivi na djetetove potrebe i sposobno su ispravno reagirati na djetetove osmijehe i plač. Iskazivanje ljubavi prema djetetu očevima pomaže u izražavanju emocija u odnosima s drugim ljudima. Očev odnos prema djetetu može se podijeliti na direktan i indirektan utjecaj. Očevo ponašanje, stavovi i poruke koje prenosi djetetu spadaju i direktan utjecaj, dok se pod indirektnim utjecajem misli na očev emocionalni odnos s majkom, očeva uključenost u izvršavanje kućanskih poslova te očev utjecaj na socijalne uvjete u kojima dijete živi (Parke, 1996).

3.1 Emancipacija i tranzicija očinstva

Brajša (1995) navodi da su očevi potisnuti od strane majki i da se trebaju izboriti za svoj položaj, odnosno za svoju emancipaciju. Očevi moraju biti uz dijete od samog začeća te imaju jednaka prava kao i majka, trebaju od djeteta dobiti jednaku količinu ljubavi i trebaju u cijeli odgoj i razvoj djeteta biti uključeni na istoj razini kao i majka. Očinstvo je ravnopravno majčinstvu bez obzira na dob djeteta, iz čega proizlazi da se i majke i očevi trebaju boriti za ravnopravnost u vršenju roditeljskih funkcija i u zaslugama za odgoj i razvoj djeteta. Pogledi

na očinstvo te stupanj uključenosti u razvoj i odgoj djeteta ovisi o kulturi, no kulturni su aspekti očinstva u većini slučajeva bili zanemareni. Knjige i priručnici povezani s roditeljstvom, trudnoćom i odgojem bili su namijenjeni ženama, očeva uloga često je bila zanemarena i odbačena. U posljednje se vrijeme broj članaka i radova u kojima se spominje očinstvo i uloga oca u razvoju i odgoju djeteta povećao, prema čemu možemo zaključiti da se na danas stavlja puno veća važnost na očevu ulogu nego u povijesti (Tamis-LeMonda, 2015; Pahić, Miljević-Riđički, 2014). Mišljenje o ocu pomaknulo se s klasičnih stereotipa koji ga opisuju kao hladnog, autoritativnog i nedostupnog prema ocu koji je pun razumijevanja, podrške u ljubavi. Očevi su postali aktivni sudionici u odgoju djeteta, no još uvijek ne dobivaju dovoljno pažnje. Očevi su često obeshrabreni u svojoj ulozi zbog društva koje se nije prilagodilo novim gledanjima na njihovu ulogu (Milić, 2001). Zbog društvenih promjena u svijetu, povećala se zaposlenost žena, a sa time se povećala i uključenost očeva u svakodnevna obiteljska zbivanja. Tako je današnji otac puno aktivniji u svojoj ulozi i ulaže više vremena u direktnoj brizi i njezi djeteta, sudjeluje u svim fazama roditeljstva te je u odgoju odgovoran jednako kao i majka (Cvrtnjak, 2013; Pahić 2019).

3.2. Značenje oca kod začeca, trudnoće i poroda

Majka i otac zajedno planiraju začeca i stvaraju pozitivno i ugodno kruženje za svoje dijete. Očevi se u sve većoj mjeri pojavljuju kao podrška i pomoć majkama pri porodu te su uključeni u cjelokupni proces trudnoće. Otac sa svojom aktivnom uključenosti može i mora biti podrška majci već od samog začeca djeteta. Dijete se tjelesno razvija u tijelu majke, no to ne umanjuje važnost oca, a isto tako ne umanjuje ni njegova prava i obaveze u vezi s nastajanjem novog ljudskog bića. Dijete se u trudnoći nalazi u tijelu majke, ali osjeća i oca pokraj majke pa prema tome otac ima aktivnu ulogu i u trudnoći. Interakcija između oca i djeteta preko majčina trbuha je bitna jer se time stvara emocionalna povezanost od samog početka. Vrhunac realiziranja zajedničkog roditeljstva događa pri porodu djeteta (Brajša, 1995).

3.2.1. Trudnoća majke

Trudnoća je i za oca i za majku dug i ponekad stresan put jer se događaju mnoge promjene na koje se nije moguće pripremiti. U prvom tromjesečju majka postaje zahtjevnija i od oca očekuje najveću podršku i razumijevanje. To je razdoblje za ženu jako teško i u psihičkom i u fizičkom smislu jer je popraćeno mučninama, glavoboljama te depresijom,

nervozom i ponekad anksioznošću. Prema tome, otac mora u svakom trenutku biti spreman pružati pomoć i podršku kako bi majci olakšao početak začeca novog života (Santrock, 2000).

U drugom je tromjesečju majka opuštenija jer nestaju mnogi neugodni problemi, a otac može ostvariti bliži kontakt s djetetom jer je dijete dovoljno veliko da se osjeti njegovo kretanje. Iako je za oca drugo tromjesečje zanimljivije jer može osjetiti kretanje djeteta, za majku su te kretnje ponekad neugodne. Slike ultrazvuka postaju jasnije te mogu biti dobar poticaj za očev interes i sudjelovanje u razvoju i odgoju djeteta. Očevi se počinju emotivno vezati za plod kada čuju otkucaje srca na ultrazvučnom pregledu, kada osjete djetetove udarce ili u trenutku kada započne pripremanje prostora za dolazak djeteta. Muškarci koji su ostvarili emotivnu vezu s djetetom imati će nagon često dodirivati majčin trbuh te pjevati ili pričati s djetetom preko majčina trbuha. Takve aktivnosti mogu pozitivno utjecati na povezanost oca i djeteta jer dijete, iako je još u trbuhu, osjeća vanjske podražaje i pamti glasove (Santrock, 2000).

U trećem su tromjesečju pod stresom i otac i majka. Majka na sebi nosi veliko opterećenje, teže se kreće, javljaju se umor i nesanica, natečeni zglobovi, grčenje mišića i gubitak daha, a u psihičkom smislu nervoza i anksioznost. Kod očeva se također mogu stvoriti psihički simptomi slični koje proživljava majka, no oni nestaju u trenutku rođenja djeteta (Santrock, 2000).

3.2.2. Porod

Porod, odnosno rođenje djeteta je zadnji stadij trudnoće i nakon njega očevi će moći ostvariti fizički kontakt sa svojim djetetom. Porod može biti traumatičan za majku, no isto tako i za oca ukoliko je prisutan. Za oca je porod veliki događaj i izaziva različite emocije te za sobom nosi nove odgovornosti. Danas očevi mogu biti od velike pomoći primaljama u rađaoni. Prisutnost oca na porodu jedan je od korisnih čimbenika u stvaranju čvrste veze između oca i djeteta te između oca i majke, no s druge strane ne mora biti presudan čimbenik za stvaranje čvrste i zdrave veze (Santrock, 2000).

3.3. Stupanj očeve uključenosti u odgoj djeteta

Stupanj očeve uključenosti u odgoj djeteta gleda se kroz različite čimbenike, odnosno kroz psihološke faktore, djetetove karakteristike, socijalnu podršku i utjecaj kulture.

Prvi čimbenik su psihološki faktori, a u njih ubrajamo motivaciju, samopouzdanje i vještine. Nisu svi očevi jednako motivirani za sudjelovanje u djetetovom odgoju, a neki su očevi zanemareni u toj ulozi jer majke sebe smatraju sposobnije za brigu o djetetu te time udaljavaju oca od djeteta i nameću im mišljenje da nemaju vještine potrebne za brigu o djetetu, da će ozlijediti dijete ili da će im dijete ispasti iz ruku te da ne znaju zadovoljiti djetetove potrebe. Neki očevi žele više vremena provoditi sa svojim djetetom, no ponekad ih u tome ograničava vrijeme koje provode na poslu. Očevi se trebaju izboriti za svoj položaj i pokazati majkama i društvu općenito da su sposobni za odgoj i brigu o djetetu, trebaju provoditi što više vremena u zajedničkim aktivnostima s djetetom i paziti na to da vrijeme iskoriste kvalitetno. Uspjeh u aktivnostima s djetetom povećava očevu samopouzdanje (Lamb i Tamis-Lemonda, 2004).

Drugi čimbenik odnosi se na djetetove karakteristike, odnosno na spol djeteta i temperament. Razlike u temperamentu djeteta utječu na njihov odnos s ocem te je reakcija oca na ponašanje djeteta uvjetovana djetetovim temperamentom i ponašanjem. Očevi se drugačije ponašaju prema dječacima i prema djevojčicama. Većina očeva pokazuje veći interes za mušku djecu, no s djevojčicama stvaraju veću fizičku bliskost i nježniji su. Očevi se prema djevojčicama odnose na način da razvijaju njihovu ženstvenost, a prema dječacima na način da im pomažu razvijati fizičke i intelektualne sposobnosti (Parke, 1996).

Sljedeći bitan faktor koji utječe na očevu uključenost u odgoj djeteta je socijalna podrška. U socijalnu podršku ubrajaju se odnosi između članova obitelji koji se nalaze u djetetovoj okolini, a ne samo direktni odnosi između oca i djeteta ili majke i djeteta. Dijete najviše vremena provodi u društvu oca i majke i samim time se odnos majke i oca djetetu prezentira u najvišoj mjeri. Pozitivan odnos između oca i majke, a i između ostalih članova obitelji, pozitivno utječe na razvoj djeteta i na samu uključenost oca u odgoj djeteta. Također, na razvoj djeteta i stupanj očeve uključenosti utječe i kultura u kojoj dijete živi (Lamb i Tamis-Lemonda, 2004).

3.4. Otac i njega djeteta

Brajsa (1996.) sa svojom je suprugom između 1970. i 1974. godine proveo istraživanje u kojem su došli do zaključka da otac u njezi djeteta igra mnogo manju ulogu nego majka. Navodi kako je to posljedica postepenog i sustavnog isključivanja oca iz roditeljske uloge već od fetalnog razvoja djeteta, jer je briga o malom djetetu pojam koji se povezivao s majčinstvom.

Navodi da misli da je to prepoznatljivo i danas te citira nekoliko zanimljivih rečenica koje je saznao iz razgovora s prijateljicama: „*A tko to vama, očevima, zabranjuje? Tko vam to treba dopustiti? Kad biste to htjeli, i te kako biste se toga prihvatili. Ali vama pelene smrde, pa to velikodušno prepuštate nama.*“. No s druge strane, navodi i rečenicu kojom su žene ipak nekim dijelom nesvjesno priznale da sebe smatraju boljima u izvršavanju brige i njege oko djeteta rečenicom: „*Ah, kad biste to i radili, sve bismo morale za vama popravljati. Vi za to jednostavno niste sposobni. Mi to znamo raditi, radimo to dobro, radimo brže. Bilo bi dobro vidjeti kako bi izgledalo dijete koje vi negujete.*“ Dakle, žene s jedne strane tvrde da je očevima dopušteno brinuti se o djetetu, dok s druge strane dijele mišljenje kako očevi nisu sposobni za obavljanje te uloge i da to nije njihov posao. Prema tome, opet se vraćamo na početak i na stavove koji govore da očevima nema mjesta u odgoju i brizi o djetetu. Kako bi roditelji uspjeli na ispravan način odgajati i negovati svoje dijete i pripremiti ga da u budućnosti svoje probleme rješava sam, prvo se moramo maknuti od ideologija i naslijeđenih normativa, odnosno gledati na oca i majku ravnopravno. Osim toga, otac i majka svoje probleme moraju rješavati sami, a ne zloupotrebljavati dijete kao privremeno rješenje za konflikte koji su između njih. Dijete treba i majku i oca i isto tako i majka i otac trebaju dijete. Brajša (1996.) u svojoj je knjizi „*Očevi gdje ste*“ opisao kakav se odnos između majke i oca traži rečenicama: „*Ocu je potrebna majka-žena, a ne samo majka njegovog djeteta. Majci je potreban otac-muž, a ne samo otac-hranitelj njenog djeteta. Samo u takvoj raspodjeli međusobno naizmjenično preuzimanih uloga ima dovoljno mjesta i za oca i za majku, i za muža i za ženu, a na kraju i za dijete kod oca i majke. To je emancipirano roditeljstvo, emancipirana njega malog djeteta, emancipirana obitelj.*“. U takvim obiteljima, majka i otac svojim međusobnim, kvalitetnim odnosom zajedno neguju dijete. Suvremeni otac mora se izboriti za svoju poziciju i negovati dijete u istoj mjeri kao i majka, jer je najbolja njega djeteta ona koju zajedno obavljaju sretni i zadovoljni roditelji.

4. Usporedba brazilskih i hrvatskih očeva

Krob, Piccini i Silva (2009.) proveli su istraživanja na brazilskim očevima u kojima su došli do zaključka da očevi trudnoću doživljavaju intenzivno emocionalnom te obilježenom radošću, tjeskobom i sukobom. Također, očevi su izrazili zabrinutost za dijete i zdravlje svoje partnerice, kao i osjećaj isključenosti tijekom trudnoće i nakon rođenja djeteta. Jedno od istraživanja pokazalo je da su očevi na različite načine uključeni u odgoj tijekom trudnoće partnerice te da su emocionalno vezani za majku i za dijete (Vieira, Crepaldi i sur, 2013).

Istraživanje koje su proveli Witter i Guimarães (2008). pokazalo je da je oko 66% partnera bilo uključeno u proces trudnoće na više načina što ukazuje na pozitivne stavove i ponašanja očeva prema trudnoći. Uključenost očeva u trudnoći pomaže očevima u razvitku i prihvaćanju nove uloge, odnosno uloge oca. Adolescentni očevi pokazuju zabrinutost u financijskom smislu te pokazuju želju da se uključe u razvoj i odgoj djece (Vieira, Crepaldi i sur, 2013).

Istraživanje koje su proveli Perdomini i Binilha (2011) pokazalo je da očevi razumiju da njihova uloga uključuje prisustvo, utjehu i riječi podrške. Također, očevi su se u tom istraživanju složili s činjenicom da je prilika da dožive porod jedinstveno iskustvo i trenutak koji je teško objasniti. U istraživanju koje su proveli Oliveira i Brito (2009) dokazano je da očevi brinu o svojim partnericama tijekom postporođajnog razdoblja i daju im savjete o tjelesnom oporavku. Očevi također shvaćaju da dijete i partnerica zahtijevaju njihovu posvećenost te prema tome razvijaju stavove predanosti i brige o djetetu. Potvrđeno je također da se očevi financijski pripremaju za dolazak djeteta (Vieira, Crepaldi i sur, 2013).

Nadalje, dokazano je i da brazilski očevi tijekom trudnoće obavljaju kućanske poslove poput kuhanja i pranja rublja. Nakon rođenja djeteta njihova uključenost u tim segmentima prestaje, no očevi počinju provoditi više vremena u brizi i njezi djeteta, posebno kad je dijete malo veće (Maranhão, Gomes i Oliveira, 2012).

Pahić (2015) provela je istraživanje o uključenosti očeva u skrb o djeci na hrvatskom uzorku. Prema njenom istraživanju možemo zaključiti da hrvatski očevi pokazuju visoku razinu uključenosti u njegu djeteta, pri čemu najveću uključenost pokazuju u pripremanju obroka i hranjenju djeteta te pomoći kod odlaženja na toalet i pomoći kod oblačenja. Ustanovljeno je da je postotak očeva koji su intrinzično motivirani za njegu, igru i svakodnevne obaveze s djetetom visok. S druge strane, broj očeva koji su intrinzično motivirani za odlaske na sastanke u vrtić i odlaske s djetetom na liječnički pregled je nešto manji. Dokazano je također da očevi pokazuju visoku razinu uključenosti u izražavaju pozitivne emocije (maženje, grljenje, ljubljenje, smijanje, škakljanje) u kontaktu s djetetom. U navedenom istraživanju doznajemo da očevi pokazuju visoku kognitivnu uključenost u skrb o djeci, odnosno da često razmišljaju o svojoj djeci i što mogu napraviti kako bi djetetu bilo bolje (Pahić, 2015).

Brazilski otac

U Brazilu uloga oca i majke imaju jednaku vrijednost (Figueira, 1989). Prema tome, očevi su, kao i majke, bitni čimbenici u razvoju tjelesne i emocionalne dobrobiti djeteta. Djeca u očevima traže inspiraciju, sigurnost, hrabrost, brigu i utjehu. Studije u Brazilu pokazale su da kada su roditelji privrženi i daju svojoj djeci veliku podršku, djeca se mnogo bolje razvijaju kognitivno i socijalno te dobivaju veći osjećaj dobrobiti i samopouzdanja. Poznato je također da roditelji ne utječu samo na to tko smo iznutra, već i na to kako se odnosimo prema ljudima dok odrastamo. Način na koji se roditelji ponašaju prema svom djetetu utječe na ono što će djeca u budućnosti tražiti od drugih ljudi. Prema tome, roditelji postavljaju standarde koje će djeca pratiti u odnosu s drugim ljudima (Figueira, 1989).

Prisutnost oca može olakšati djetetov prijelaz iz svijeta obitelji u svijet društva. Brazil je poznat kao država u kojoj opasnost vreba iza svakog ugla. Dokazano je da se brazilski očevi smatraju bitnim čimbenicima u usmjeravanju djeteta na pravi put kako bi ih ujedno zaštitili od opasnosti i pomogli im da ne postanu izazivači opasnosti (Figueira, 1989). Očevi ulažu puno vremena u svoju obitelj, ponajviše djecu, kako bi ih zaštitili od svijeta droge i kriminala. Studije pokazuju da roditelji koji vole i ohrabruju, koji mirno reagiraju kada se njihova djeca loše ponašaju, odgajaju manje agresivne dječake i djevojčice koji su manje negativni prema svojim prijateljima, a upravo je to ono čemu brazilski očevi teže, jer želimo li promjene u društvo i budućnost u kojoj će se ulicama Brazila prolaziti bez straha, moramo ispravno odgajati djecu (Figueira, 1989).

5. Cilj i problemi istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati stavove očeva prema očinstvu te mjeru u kojoj su očevi uključeni u odgoj djeteta u Hrvatskoj i u Brazilu i ustanoviti jesu li brazilski očevi, zbog više krivih puteva na koje djeca mogu naići, uistinu uključeni u odgoj djeteta u većoj mjeri nego hrvatski očevi.

Na temelju istraživanja, ustanovljeno je pet hipoteza:

H1: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku zadovoljstva s obitelji iz djetinjstva između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat

će statistički značajno viši rezultat na upitniku zadovoljstva s obitelji iz djetinjstva u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

H2: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku uključenosti u skrb djeteta između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat će statistički značajno viši rezultat na upitniku uključenosti u skrb djeteta u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

H3: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti s djetetom između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat će statistički značajno viši rezultat na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

H4: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku kognitivne i emocionalne uključenosti između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat će statistički značajno viši rezultat na upitniku kognitivne i emocionalne uključenosti u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

H5: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku stavova prema očinstvu između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat će statistički značajno viši rezultat u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

6. Metode istraživanja

6.1. Uzorak ispitanika

U istraživanju o uključenosti očeva u odgoj djeteta u Brazilu i u Hrvatskoj sudjelovalo je ukupno 54 ispitanika, od čega je 28 Hrvata i 26 Brazilaca. Svi su ispitanici očevi. Za istraživanje bio je korišten manji prigodni broj ispitanika ($N = 54$), a anketa je provedena u lipnju 2022. godine. Prosječna dob ispitanika iz Hrvatske iznosi 37 godina, a ispitanika iz Brazila 33 godine.

6.2. Instrumenti

U ovom istraživanju korišteni su upitnici iz istraživanja Pahić (2015), mentorice u izradi ovog diplomskog rada. Upitnici su modificirani, odnosno prilagođeni ovom radu na način da je korišten samo dio pitanja iz upitnika koja su također prevedena i na portugalski jezik za potrebe brazilskog uzorka. Korišteni upitnici i varijable su: Varijable za mjerenje očeve uključenosti u

skrb o djetetu (Pahić, 2015), Karakteristike oca, neke čestice iz upitnika Uloga oca (The Role of the Father Questionnaire – ROFQ, Palkovitz, 1984), neke čestice iz Skale kvalitete obiteljskih interakcija KOBİ (Vulić-Prtorić, 2004).

Upitnici su rađeni u programu Google forms te su ih ispitanici ispunjavali beskontaktno, odnosno online. Upitnici su bili formirani na način da je ispitanik trebao procijeniti koji od ponuđenih odgovora ga najviše opisuje te odabrati samo jedan od ponuđenih odgovora. Nakon što su ispitanici ispunili upitnike, podaci su se upisivali u Excel tablicu te su zatim konvertirani u SPSS datoteku na temelju koje su izvedene analize dobivenih podataka.

6.3. Metode prikupljanja i obrade podataka

Podaci su prikupljeni metodom anketiranja kroz popunjavanja online anketa izrađenih u Google forms obliku. Upitnike su ispunjavali očevi iz Brazila i Hrvatske u vremenskom razdoblju od 7 dana. Za ispitanike iz Hrvatske upitnik je bio izrađen na hrvatskom jeziku, dok je za ispitanike iz Brazile bila izrađena identična anketa na portugalskom jeziku. Svi su ispitanici dobrovoljno pristali na ispunjavanje ankete te su ankete u potpunosti anonimne. Svako je pitanje tražilo jedan od ponuđenih odgovora, a ispitanici su na početku i tokom ankete upozoravani na to da o svakom pitanju dobro razmisle i odaberu odgovor koji ih najbolje opisuje.

U ovom su radu korištene dvije metode statističke analize: deskriptivna metoda (tablični prikazi, postoci, srednje vrijednosti) te inderencijalna metoda (Mann-Whitney U test i Wilcoxon W test). Zaključci su donošeni na uobičajenoj razini signifikantnosti od 0,05 odnosno uz pouzdanost od 95%.

7. Rezultati i rasprava

7.1.Deskriptivna statistika

7.1.1. Sociodemografski upitnik

Tablica 1. Prikaz sociodemografskih podataka sudionika. (N = 54)

Čestica	Ponuđeni odgovori	Uzorak	N	frekvencija	% odgovora odgovora
<i>1. Jeste li vjenčani?</i>	Da	Hrvatski	28	24	85.70
		Brazilski	26	18	69.20
	Ne	Hrvatski	28	4	14.30
		Brazilski	26	8	30.80
<i>2. Vrsta obrazovanja</i>	Osnovna škola	Hrvatski	28	1	3.60
		Brazilski	26	1	3.80
	Srednja škola	Hrvatski	28	15	53.60
		Brazilski	26	23	88.50
	Viša škola	Hrvatski	28	6	21.40
		Brazilski	26	0	0
	Fakultet	Hrvatski	28	5	17.90
		Brazilski	26	2	7.70
	Magisterij/doktorat	Hrvatski	28	1	3.60
		Brazilski	26	0	0
<i>3. Proučavanje literature o razvoju prije rođenja djeteta</i>	Da	Hrvatski	28	7	25.00
		Brazilski	26	18	69.20
	Ne	Hrvatski	28	21	75.00
		Brazilski	26	8	30.80
<i>4. Je li Vam, prije rođenja djeteta, bio važan spol djeteta?</i>	Da	Hrvatski	28	4	14.30
		Brazilski	26	4	15.40
	Ne	Hrvatski	28	24	85.70
		Brazilski	26	22	84.60
<i>5. Jeste li bili nazočni pri porodu?</i>	Da	Hrvatski	28	9	32.10
		Brazilski	26	22	84.60
	Ne	Hrvatski	28	19	67.90
		Brazilski	26	4	15.40
	Da	Hrvatski	28	1	3.60

6. Jeste li koristili		Brazilski	26	20	76.90
roditeljski dopust	Ne	Hrvatski	28	27	96.40
nakon rođenja		Brazilski	26	6	23.10
djeteta?					

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 54 sudionika, 28 sudionika hrvatskog poduzorka te 26 sudionika brazilskog poduzorka. Prosječna dob hrvatskog poduzorka bila je $M = 37.32$ ($SD = 8.47$) godina dok je prosječna dob brazilskog poduzorka bila $M = 32.52$ ($SD = 7.66$). U prosjeku, sudionici hrvatskog poduzorka imali su 4.21 člana kućanstva ($M = 4.21$; $SD = 1.07$) dok su sudionici brazilskog poduzorka imali 4.46 člana kućanstva ($M = 4.46$; $SD = 1.61$). Nadalje, utvrđeno je kako prosjek broja djece na hrvatskom poduzorku iznosi $M = 1.86$ ($SD = .53$) dok prosjek broja djece na brazilskom poduzorku iznosi $M = 1.73$ ($SD = .87$). Prosječna dob kod hrvatskih sudionika u trenutku rođenja prvog djeteta je iznosila $M = 25.79$ godina ($SD = 4.53$), a kod brazilskog poduzorka je ta dob nešto niža u odnosu na hrvatski poduzorak ($M = 23.71$; $SD = 3.33$). Prilikom procjenjivanja vlastitog tjelesnog zdravlja sudionici brazilskog poduzorka su procijenili svoje mentalno zdravlje nešto više u odnosu na hrvatski poduzorak ($M = 4.69$ za brazilski poduzorak, $M = 4.29$ za hrvatski poduzorak). Obrnuta je situacija kod procjene mentalnog zdravlja ($M = 4.75$ za hrvatski poduzorak nasuprot $M = 4.69$ za brazilski poduzorak). Što se tiče prosječnog broja radnih sati u tjednu, gledajući aritmetičke sredine, on je viši kod hrvatskog poduzorka ($M = 42.18$ nasuprot $M = 26.23$). Brakom ili bračnim odnosima su prema aritmetičkoj sredini nešto zadovoljniji brazilski sudionici ($M = 4.69$ nasuprot $M = 4.61$). Na kraju, brazilski sudionici izjavljuju kako u prosjeku češće odlaze na preglede i ultrazvuke s partnericom ($M = 4.46$ nasuprot $M = 2.46$). Ostali sociodemografski podaci se mogu vidjeti u tablici 1.

7.1.2. Zadovoljstvo s obitelji iz djetinjstva – očev odnos s vlastitim ocem i majkom u obitelji

Upitnik zadovoljstvo s obitelji iz djetinjstva se sastojao od 11 čestica. Zadatak sudionika bio je procijeniti stupanj slaganja sa svakom od navedenih čestica na skali od 5 stupnjeva, pri čemu je 1 označavalo “Uopće se ne slažem” a 5 je označavalo “Slažem se u potpunosti”. Ukupan rezultat upitnika obiteljskog života kao dijete se formirao tako što su se procjene na svakoj od čestica zbrojile te potom podijelile sa ukupnim brojem čestica, pri čemu su se obrnuto kodirane čestice prije zbrajanja rekodirale. Viši rezultat na upitniku zadovoljstva s obitelji iz djetinjstva označavao je veće sudionikovo zadovoljstvo obiteljskim životom kao dijete.

U nastavku se nalazi tablica 2. s parametrima hrvatskog uzorka i tablica 3. s parametrima brazilskog uzorka u kojoj su prikazani deskriptivni parametri čestica korištenih u upitniku.

Tablica 2. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku obiteljskog života kao djeteta s obzirom na hrvatski uzorak.

Čestica	N	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. Za mene je moja obitelj bila izvor utjehe i zadovoljstva.	28	3	5	4.32	.67
2. Moja obitelj išla mi je na živce.*	28	1	5	1.96	.96
3. Moja sadašnja obitelj u mnogočemu je slična mojoj obitelji iz djetinjstva.	28	1	5	3.18	.95
4. Želio bih da nisam bio član svoje obitelji.*	28	1	3	1.18	.55
5. Osjećao sam se kao stranac u svojoj obitelji.*	28	1	3	1.18	.55
6. U usporedbi s drugim obiteljima, mislim da je moja bila jako dobra.	28	2	5	4.00	.82
7. U mojoj me obitelji nitko nije razumio.*	28	1	4	1.79	.96
8. Ponosan sam na svoju obitelj iz djetinjstva.	28	1	5	4.29	.98
9. Moja obitelj bila je nesretna obitelj.*	28	1	3	1.29	.60
10. Članovi moje obitelji činili su dobro jedni prema drugima.	28	3	5	4.25	.75
11. Mogao sam se zaista pouzdati u svoju obitelj.	28	3	5	4.29	.76

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija

Napomena: * su označene obrnuto kodirane čestice

Tablica 3. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku obiteljskog života kao djeteta s obzirom na brazilski uzorak.

Čestica	<i>N</i>	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. Za mene je moja obitelj bila izvor utjehe i zadovoljstva.	26	1	5	4.42	1.30
2. Moja obitelj išla mi je na živce.*	26	1	3	1.38	.64
3. Moja sadašnja obitelj u mnogočemu je slična mojoj obitelji iz djetinjstva.	25	1	5	3.72	1.46
4. Želio bih da nisam bio član svoje obitelji.*	26	1	4	1.35	.69
5. Osjećao sam se kao stranac u svojoj obitelji.*	26	1	3	1.27	.53
6. U usporedbi s drugim obiteljima, mislim da je moja bila jako dobra.	26	1	5	4.27	1.37

7. <i>U mojoj me obitelji nitko nije razumio.*</i>	26	1	3	1.27	.60
8. <i>Ponosan sam na svoju obitelj iz djetinjstva.</i>	26	1	5	4.50	1.11
9. <i>Moja obitelj bila je nesretna obitelj.*</i>	26	1	3	1.15	.46
10. <i>Članovi moje obitelji činili su dobro jedni prema drugima.</i>	25	1	5	4.32	1.26
11. <i>Mogao sam se zaista pouzdati u svoju obitelj.</i>	26	1	5	4.54	1.10

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija

Napomena: * su označene obrnuto kodirane čestice

Ukoliko pogledamo deskriptivne parametre čestica hrvatskog uzorka, može se uočiti kako su se hrvatski sudionici najviše slagali sa česticom broj 1. “*Za mene je moja obitelj bila izvor utjehe i zadovoljstva.*” ($M = 4.42$), a najmanje sa česticom broj 4. “*Želio bih da nisam bio član svoje obitelji.*” i česticom broj 5. “*Osjećao sam se kao stranac u svojoj obitelji.*” ($M = 1.18$). Čestice 4. i 5. imaju također i najmanji varijabilitet kod hrvatskog uzorka ($SD = .55$), dok je najveći varijabilitet uočen kod čestice broj 8. “*Ponosan sam na svoju obitelj iz djetinjstva.*” ($SD = .98$).

Što se tiče brazilskog uzorka, u njemu su se sudionici najviše slagali s česticom broj 11. “*Mogao sam se zaista pouzdati u svoju obitelj.*” ($M = 4.54$), a najmanje sa česticom broj 9. “*Moja obitelj bila je nesretna obitelj.*” ($M = 1.15$). U pogledu varijabiliteta, najveći je utvrđen kod čestice broj 3. “*Moja sadašnja obitelj u mnogočemu je slična mojoj obitelji iz djetinjstva.*” ($SD = 1.46$), a najmanji kod već spomenute čestice broj 9. ($SD = .46$).

7.1.3. Upitnik uključenosti u skrb djeteta

Upitnik uključenosti u skrb djeteta se sastojao od 11 čestica. Zadatak sudionika bio je procijeniti količinu vremena uključenosti u aktivnosti sadržane u česticama, na skali od 6 stupnjeva, pri čemu je 1 označavalo “Nikad”, 2 – “Rijetko”, 3 – “Nekoliko puta mjesečno”, 4 – “Nekoliko puta tjedno”, 5 – “Otprilike jednom dnevno” i 6 – “Više nego jednom dnevno”. Ukupan rezultat upitnika uključenosti u skrb djeteta se formirao tako što su se procjene na svakoj od čestica zbrojile te potom podijelile sa ukupnim brojem čestica. Viši rezultat na upitniku uključenosti u skrb djeteta označavao je veću uključenost sudionika u skrb oko djeteta.

U nastavku se nalazi tablica 4. s parametrima hrvatskog uzorka i tablica 5. s parametrima brazilskog uzorka u kojoj su prikazani deskriptivni parametri čestica korištenih u upitniku.

Tablica 4. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku uključenosti u skrb djeteta s obzirom na hrvatski uzorak.

Čestica	N	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. Koliko često pripremate obroke za dijete/djecu?	28	1	6	3.25	1.27
2. Koliko često odlazite na sastanke u vrtić ili školu?	28	1	3	1.79	.74
3. Koliko često odlazite s djetetom/djecom k liječniku na pregled?	28	1	3	1.79	.74
4. Koliko često čitate ili pričate priče djetetu/djeci?	28	1	4	2.71	.85
5. Koliko se često igrate s loptom s djetetom/djecom?	28	2	6	3.61	.96
6. Koliko često igrate društvene igre s djetetom/djecom?	28	1	5	3.07	1.02
7. Koliko se često igrate vani s djetetom/djecom?	28	2	6	4.00	1.12
8. Koliko često gledate crtiće ili dječje emisije s djetetom?	28	1	6	3.50	1.29
9. Koliko često obavljate kućanske poslove i popravljate stvari uz prisutnost djeteta/djece koje Vas gleda ili Vam "pomaže"?	28	2	6	3.93	.94
10. Koliko često vodite dijete/djecu u vrtić/školu i/ili kući iz vrtića/škole?	28	1	5	2.86	1.27
11. Koliko često vodite dijete/djecu na različite aktivnosti?	28	1	5	3.25	1.08

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija

Tablica 5. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku uključenosti u skrb djeteta s obzirom na brazilski uzorak.

Čestica	N	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. Koliko često pripremate obroke za dijete/djecu?	25	1	6	4.76	1.39
2. Koliko često odlazite na sastanke u vrtić ili školu?	25	1	6	2.80	1.35
3. Koliko često odlazite s djetetom/djecom k liječniku na pregled?	25	2	6	2.52	1.01
4. Koliko često čitate ili pričate priče djetetu/djeci?	25	1	6	4.20	1.63
5. Koliko se često igrate s loptom s djetetom/djecom?	25	1	6	4.44	1.71
6. Koliko često igrate društvene igre s djetetom/djecom?	25	1	6	3.80	1.92
7. Koliko se često igrate vani s djetetom/djecom?	25	1	6	4.68	1.46

8. Koliko često gledate crtiće ili dječje emisije s djetetom?	24	1	6	4.46	1.72
9. Koliko često obavljate kućanske poslove i popravljate stvari uz prisutnost djeteta/djece koje Vas gleda ili Vam "pomaže"?	25	1	6	4.00	1.47
10. Koliko često vodite dijete/djecu u vrtić/školu i/ili kući iz vrtića/škole?	25	1	6	3.60	1.50
11. Koliko često vodite dijete/djecu na različite aktivnosti?	25	1	6	4.28	1.43

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija

Ukoliko pogledamo deskriptivne parametre čestica hrvatskog uzorka, može se uočiti kako su hrvatski sudionici najvišom procijenili česticu broj 7. “Koliko se često igrate vani s djetetom/djecom?” ($M = 4.00$), a najmanjom česticu broj 2. “Koliko često odlazite na sastanke u vrtić ili školu?” i česticu broj 3. “Koliko često odlazite s djetetom/djecom k liječniku na pregled?” ($M = 1.79$). Čestice 2. i 3. imaju također i najmanji varijabilitet kod hrvatskog uzorka ($SD = .55$), dok je najveći varijabilitet uočen kod čestice broj 8. “Koliko često gledate crtiće ili dječje emisije s djetetom?” ($SD = 1.29$).

Što se tiče brazilskog uzorka, u njemu su sudionici najvišom procijenili česticu broj 1. “Koliko često pripremate obroke za dijete/djecu?” ($M = 4.76$), a najmanjom česticu broj 3. “Koliko često odlazite s djetetom/djecom k liječniku na pregled” ($M = 2.52$). Čestica 3. ujedno ima i najmanji varijabilitet ($SD = 1.01$), dok je najveći varijabilitet utvrđen kod čestice broj 6. “Koliko često igrate društvene igre s djetetom/djecom?” ($SD = 1.92$).

7.1.4. Upitnik razloga uključenosti u aktivnosti

Upitnik razloga uključenosti u aktivnosti se sastojao od 11 čestica. Zadatak sudionika bio je ocijeniti razlog zbog čega je uključen u pojedine aktivnosti s djetetom, pri čemu je bilo moguće odgovoriti s 1 – “Nisam uključen”, 2 – “Volim to raditi” te 3 – “To je moja očinska obaveza”.

U nastavku se nalazi tablica 6. s parametrima hrvatskog uzorka i tablica 7. s parametrima brazilskog uzorka u kojoj su prikazane frekvencije odgovora na čestice korištene u upitniku.

Tablica 6. Prikaz čestica s pripadajućim frekvencijama odgovora na upitniku razloga uključenosti u aktivnosti s obzirom na hrvatski uzorak.

Čestica	N	f(Nisam uključen)	f(Volim to raditi)	f(To je moja očinska obaveza)
1. Pripremanje obroka za dijete/djecu.	28	6 (21.40%)	13 (46.40 %)	9 (32.10)
2. Odlazak na sastanak u vrtić/školu.	28	16 (57.10 %)	3 (10.70 %)	9 (32.10)
3. Odlazak s djetetom/djecom k liječniku.	28	14 (50.00 %)	5 (17.90 %)	9 (32.10)
4. Čitanje ili pričanje priča.	28	6 (21.40 %)	18 (64.30)	4 (14.30 %)
5. Igra s loptom.	28	0	26 (92.90 %)	2 (7.10 %)
6. Igranje društvenih igara.	28	3 (10.70 %)	18 (64.30 %)	6 (21.40 %)
7. Igranje s djetetom/djecom vani.	28	0	26 (92.90 %)	2 (7.10 %)
8. Gledanje crtića ili dječjih emisija.	28	1 (3.60 %)	18 (64.30 %)	9 (32.10 %)
9. Obavljanje kućanskih poslova uz prisustvo ili pomoć djeteta/djece.	28	3 (30.70 %)	18 (64.30 %)	7 (25.00 %)
10. Vođenje djeteta/djece u vrtić/školu ili kući iz vrtića/škole.	28	7 (25.00 %)	8 (28.60 %)	13 (46.40 %)
11. Vođenje djeteta/djece na različite aktivnosti.	28	4 (14.30 %)	16 (57.10 %)	8 (28.60 %)

Legenda: N – broj ispitanika

Tablica 7. Prikaz čestica s pripadajućim frekvencijama odgovora na upitniku razloga uključenosti u aktivnosti s obzirom na brazilski uzorak.

Čestica	N	f(Nisam uključen)	f(Volim to raditi)	f(To je moja očinska obaveza)
1. Pripremanje obroka za dijete/djecu.	23	2 (7.70 %)	12 (46.20 %)	9 (34.60 %)
2. Odlazak na sastanak u vrtić/školu.	23	4 (15.40 %)	10 (38.50 %)	9 (34.60 %)
3. Odlazak s djetetom/djecom k liječniku.	22	1 (3.80 %)	9 (34.60 %)	12 (46.20 %)
4. Čitanje ili pričanje priča.	23	2 (7.70 %)	13 (50.00 %)	8 (30.80 %)
5. Igra s loptom.	23	2 (7.70 %)	14 (53.80 %)	7 (26.90 %)
6. Igranje društvenih igara.	23	3 (11.50 %)	11 (42.30 %)	9 (34.60 %)
7. Igranje s djetetom/djecom vani.	23	1 (7.70 %)	12 (46.20 %)	10 (38.50 %)
8. Gledanje crtića ili dječjih emisija.	23	2 (7.70 %)	12 (46.20 %)	9 (34.60 %)
9. Obavljanje kućanskih poslova uz prisustvo ili pomoć djeteta/djece.	23	1 (3.80 %)	13 (50.00 %)	9 (34.60 %)

10. Vođenje djeteta/djece u vrtić/školu ili kući iz vrtića/škole.	23	1 (3.80 %)	10 (38.50 %)	12 (46.20 %)
11. Vođenje djeteta/djece na različite aktivnosti.	22	1 (3.80 %)	11 (42.30 %)	10 (38.50 %)

Legenda: N – broj ispitanika

Ukoliko pogledamo frekvencije odgovora na čestice kod hrvatskog uzorka, može se uočiti kako su hrvatski sudionici najčešće izjavili kako nisu uključeni prilikom odgovaranja na tvrdnju broj 2. *Odlazak na sastanak u vrtić/školu.* (57.10 %). Ista je situacija i kod brazilskog uzorka (15.40 %). Što se tiče “Volim to raditi” kao razloga uključenosti u aktivnost, kod hrvatskog uzorka je pronađeno da je to čestica pod brojem 5. *“Igra s loptom.”* (92.90 %). Također, ista je situacija i s brazilskim uzorkom (53.80 %). Kod odgovora *“To je moja očinska obaveza.”*, kod oba uzorka je pronađeno da je to čestica broj 10. *“Vođenje djeteta/djece u vrtić/školu ili kući iz vrtića/škole.”* (46.10 % kod hrvatskog uzorka odnosno 46.20 % kod brazilskog uzorka). Nadalje, kod brazilskog uzorka, isti postotak (46.20 %) ima i čestica broj 3. *“Odlazak s djetetom/djecom k liječniku.”* Proporcije ostalih odgovora se mogu vidjeti u tablici 7.

7.1.5. Upitnik čestine uključenosti u aktivnosti s djetetom

Upitnik čestine uključenosti u aktivnosti s djetetom sastojao se od 5 čestica. Zadatak sudionika bio je procijeniti količinu vremena uključenosti u aktivnosti sadržane u česticama, na skali od 6 stupnjeva, pri čemu je 1 označavalo “Nikad”, 2 – “Rijetko”, 3 – “Nekoliko puta mjesečno”, 4 – “Nekoliko puta tjedno”, 5 – “Otprilike jednom dnevno” i 6 – “Više nego jednom dnevno”. Ukupan rezultat upitnika čestine aktivnosti s djetetom se formirao tako što su se procjene na svakoj od čestica zbrojile te potom podijelile sa ukupnim brojem čestica. Viši rezultat na upitniku uključenosti u skrb djeteta označavao je češću uključenost sudionika u skrb oko djeteta.

U nastavku se nalazi tablica 8. s parametrima hrvatskog uzorka i tablica 9. s parametrima brazilskog uzorka u kojoj su prikazani deskriptivni parametri čestica korištenih u upitniku.

Tablica 8. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti s obzirom na hrvatski uzorak.

Čestica	N	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. <i>Koliko često grlite svoje dijete/djecu?</i>	28	3	6	4.68	1.34
2. <i>Koliko često ljubite svoje dijete/djecu?</i>	28	2	6	4.25	1.56
3. <i>Koliko često mazite svoje dijete/djecu?</i>	28	2	6	4.36	1.52
4. <i>Koliko često šakljate svoje dijete/djecu?</i>	28	2	6	4.29	1.56
5. <i>Koliko često se smijete sa svojim djetetom/djecom?</i>	28	3	6	5.04	1.20

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija

Tablica 9. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti s obzirom na brazilski uzorak.

Čestica	N	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. <i>Koliko često grlite svoje dijete/djecu?</i>	23	1	6	5.43	1.31
2. <i>Koliko često ljubite svoje dijete/djecu?</i>	23	3	6	5.70	.70
3. <i>Koliko često mazite svoje dijete/djecu?</i>	22	1	6	5.45	1.34
4. <i>Koliko često šakljate svoje dijete/djecu?</i>	24	2	6	4.96	1.33
5. <i>Koliko često se smijete sa svojim djetetom/djecom?</i>	22	1	6	5.50	1.34

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija

Ukoliko pogledamo deskriptivne parametre čestica hrvatskog uzorka, može se uočiti kako su hrvatski sudionici najvišom procijenili česticu broj 5. “*Koliko često se smijete sa svojim djetetom/djecom?*” ($M = 5.04$), a najmanjom česticu broj 2. “*Koliko često ljubite svoje dijete/djecu?*” ($M = 4.25$). Čestica broj 5. ujedno ima i najmanji varijabilitet ($SD = 1.20$), a čestice broj 2. i 4. “*Koliko često šakljate svoje dijete/djecu?*” najveći varijabilitet ($SD = 1.56$).

Što se tiče brazilskog uzorka, u njemu su sudionici najvišom procijenili česticu broj 2. “*Koliko često ljubite svoje dijete/djecu?*” ($M = 5.70$), a najmanjom česticu broj 4. “*Koliko često šakljate svoje dijete/djecu?*” ($M = 4.96$). Čestica 2. ujedno ima i najmanji varijabilitet ($SD = .70$), dok je najveći varijabilitet utvrđen kod čestice broj 3. “*Koliko često mazite svoje dijete/djecu*” i čestice broj 5. “*Koliko često se smijete sa svojim djetetom/djecom?*” ($SD = 1.34$).

7.1.6. Upitnik kognitivne uključenosti

Upitnik kognitivne uključenosti sastojao se od 16 čestica. Zadatak sudionika bio je procijeniti stupanj slaganja sa svakom od navedenih čestica na skali od 4 stupnjeva, pri čemu je 1 označavalo “Nikada”, a 4 je označavalo “Gotovo uvijek”. Ukupan rezultat upitnika kognitivne uključenosti se formirao tako što su se procjene na svakoj od čestica zbrojile te potom podijelile sa ukupnim brojem čestica. Viši rezultati na upitnicima kognitivne i emocionalne uključenosti označavali su veću uključenost sudionika u odgoj djeteta.

U nastavku se nalazi tablica 10. s parametrima hrvatskog uzorka i tablica 11. s parametrima brazilskog uzorka u kojoj su prikazani deskriptivni parametri čestica korištenih u upitniku.

Tablica 10. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku kognitivne i emocionalne uključenosti s obzirom na hrvatski uzorak.

Čestica	N	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. Razmišljam o svojem djetetu/djeci kad radim neki posao.	28	2	4	2.96	.33
2. Kad se moje dijete/djeca razboli, razmišljam da ostanem kod kuće s njim.	28	1	4	2.18	1.22
3. Planiram vrijeme koje ću provesti sa svojim djetetom / svojom djecom.	28	2	4	2.75	.70
4. Planiram obiteljske izlete.	28	2	4	2.79	.74
5. Imam planove za školovanje svog djeteta / svoje djece.	28	1	4	2.32	.77
6. Planiram izdatke za buduće školovanje svog djeteta/djece.	28	1	4	2.54	.88
7. Kad nisam sa svojim djetetom/djecom, zamišljam što ćemo raditi kad budemo zajedno.	28	2	4	2.89	.69
8. Molim se za svoje dijete/djecu.	28	1	4	2.04	1.11
9. Razmišljam o problemima svog djeteta/djece.	28	1	4	2.82	.82
10. Razmišljam o tome što bih mogao učiniti da mojem djetetu/djeci bude bolje.	28	2	4	2.89	.69
11. Preispitujem sebe u vezi svojih postupaka prema svojem djetetu/djeci.	28	1	4	2.64	.83
12. Preispitujem odluke koje sam donio u vezi svog djeteta/djece.	28	1	4	2.61	.83
13. Kada je moje dijete sretno i ja sam sretan radi njega.	28	3	4	3.86	.36
14. Osjećaji mog djeteta jako utječu na mene.	28	3	4	3.64	.49

15. <i>Ne mogu trpjeti da je moje dijete žalosno.</i>	28	2	4	3.46	.64
16. <i>Ako me dijete razljuti, ja mu vrlo brzo oprostim.</i>	28	2	4	3.21	.79

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija

Tablica 11. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku kognitivne i emocionalne uključenosti s obzirom na brazilski uzorak.

Čestica	N	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. <i>Razmišljam o svojem djetetu/djeci kad radim neki posao.</i>	25	2	4	3.48	.77
2. <i>Kad se moje dijete/djeca razboli, razmišljam da ostanem kod kuće s njim.</i>	24	1	4	3.58	.72
3. <i>Planiram vrijeme koje ću provesti sa svojim djetetom / svojom djecom.</i>	25	2	4	3.52	.82
4. <i>Planiram obiteljske izlete.</i>	25	2	4	3.52	.77
5. <i>Imam planove za školovanje svog djeteta / svoje djece.</i>	25	1	4	3.36	.91
6. <i>Planiram izdatke za buduće školovanje svog djeteta/djece.</i>	24	1	4	3.25	.94
7. <i>Kad nisam sa svojim djetetom/djecom, zamišljam što ćemo raditi kad budemo zajedno.</i>	25	2	4	3.36	.76
8. <i>Molim se za svoje dijete/djecu.</i>	24	1	4	3.54	.66
9. <i>Razmišljam o problemima svog djeteta/djece.</i>	25	1	4	3.56	.77
10. <i>Razmišljam o tome što bih mogao učiniti da mojem djetetu/djeci bude bolje.</i>	24	2	4	3.46	.72
11. <i>Preispitujem sebe u vezi svojih postupaka prema svojem djetetu/djeci.</i>	25	1	4	3.40	.82
12. <i>Preispitujem odluke koje sam donio u vezi svog djeteta/djece.</i>	25	1	4	3.28	.94
13. <i>Kada je moje dijete sretno i ja sam sretan radi njega.</i>	25	3	4	3.60	.76
14. <i>Osjećaji mog djeteta jako utječu na mene.</i>	25	3	4	3.40	.87
15. <i>Ne mogu trpjeti da je moje dijete žalosno.</i>	24	2	4	3.25	1.11
16. <i>Ako me dijete razljuti, ja mu vrlo brzo oprostim.</i>	25	2	4	3.60	.76

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija

Ukoliko pogledamo deskriptivne parametre čestica hrvatskog uzorka, može se uočiti kako su se hrvatski sudionici najviše slagali s česticom broj 13. “*Kada je moje dijete sretno i ja sam sretan radi njega.*” ($M = 3.86$), a najmanje s česticom broj 8. „*Molim se za svoje*

dijete/djecu.“ ($M = 2.04$). Kod hrvatskog uzorka, najmanji varijabilitet je uočen kod čestice 1. “*Razmišljam o svojem djetetu/djeci kad radim neki posao.*” ($SD = .33$), a najveći kod čestice broj 2. “*Kad se moje dijete/djeca razboli, razmišljam da ostanem kod kuće s njim.*” ($SD = 1.22$).

Što se tiče brazilskog uzorka, u njemu su se sudionici najviše slagali s česticom broj 13. “*Kada je moje dijete sretno i ja sam sretan radi njega.*” i česticom broj 16. “*Ako me dijete razljuti, ja mu vrlo brzo oprostim.*” ($M = 3.60$), a najmanje s česticom broj 15. “*Ne mogu trpjeti da je moje dijete žalosno.*” ($M = 3.25$). U pogledu varijabiliteta, najveći je utvrđen kod čestice broj 15. ($SD = 1.11$), a najmanji kod čestice broj 8. “*Molim se za svoje dijete/djecu.*” ($SD = .66$).

7.1.7. Upitnik stavova prema očinstvu

Upitnik stavova prema očinstvu sastojao se od 15 čestica. Zadatak sudionika bio je procijeniti stupanj slaganja sa svakom od navedenih čestica na skali od 5 stupnjeva, pri čemu je 1 označavalo “Jako se ne slažem”, a 5 je označavalo “Jako se slažem”. Ukupan rezultat upitnika stavova prema očinstvu formirao se tako što su se procjene na svakoj od čestica zbrojile te potom podijelile s ukupnim brojem čestica, pri čemu su se obrnuto kodirane čestice prije zbrajanja rekodirale. Viši rezultat na upitniku stavova prema očinstvu označavao je sudionikov pozitivniji stav prema očinstvu.

U nastavku se nalazi tablica 12. s parametrima hrvatskog uzorka i tablica 13. s parametrima brazilskog uzorka u kojoj su prikazani deskriptivni parametri čestica korištenih u upitniku.

Tablica 12. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku stavova prema očinstvu s obzirom na hrvatski uzorak.

Čestica	N	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. <i>Od suštinske je važnosti za dobrobit djeteta da očevi provode vrijeme u komunikaciji i igranju sa svojom djecom.</i>	28	3	5	4.64	.56
2. <i>Muškarcima je teško izražavati nježnost i nježne osjećaje prema djeci.*</i>	28	1	5	3.29	1.36
3. <i>Očevi igraju centralnu ulogu u razvoju dječje osobnosti.</i>	28	1	5	3.29	1.01
4. <i>Odgovornosti očinstva nikada ne zasjenjuju radosti.</i>	28	2	5	3.86	.97

5. Očevi mogu više uživati u djeci kada su djeca starija i ne zahtijevaju toliko skrbi.	28	1	5	3.59	1.25
6. Mala djeca općenito mogu osjetiti raspoloženja i osjećaje odraslih. Na primjer, dijete može osjetiti kada ste ljuti.	28	2	5	4.36	.73
7. Malu djecu pogađaju raspoloženja i osjećaji odraslih. Na primjer, ako ste pored djeteta i ljuti ste, dijete se može osjećati povrijeđenim.	28	2	5	4.25	.89
8. Najvažnija stvar je da muškarac može uložiti vrijeme i energiju u svoju obitelj.	28	2	5	4.43	.79
9. Otac bi trebao biti uključen u skrb o djetetu isto tako jako kao i majka.	28	1	5	3.86	1.30
10. Majke su prirodno osjetljiviji skrbnici nego očevi.	28	2	5	4.11	.92
11. Čak i kada je dijete malo, važno je da otac predstavlja dobar primjer za svoje dijete.	28	2	5	4.36	.87
12. Važno je da otac izlazi u susret djetetovim psihološkim potrebama isto kao i majka.	28	2	5	3.86	1.15
13. Važno je brzo se odazvati malom djetetu svaki put kada plače.	28	1	5	3.21	1.00
14. Način na koji se otac ponaša prema svom malom djetetu ima važne cjeloživotne učinke na dijete.	28	2	5	4.36	.91
15. Sve u svemu, očinstvo je visoko nagrađujuće iskustvo.	28	2	5	4.82	.61

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija

Napomena: * su označene obrnuto kodirane čestice

Tablica 13. Prikaz čestica s pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku stavova prema očinstvu s obzirom na brazilski uzorak.

Čestica	N	Min	Max	M	SD
1. Od suštinske je važnosti za dobrobit djeteta da očevi provode vrijeme u komunikaciji i igranju sa svojom djecom.	25	4	5	4.88	.33
2. Muškarcima je teško izražavati nježnost i nježne osjećaje prema djeci.*	24	1	5	3.17	1.49
3. Očevi igraju centralnu ulogu u razvoju dječje osobnosti.	24	2	5	4.63	.77
4. Odgovornosti očinstva nikada ne zasjenjuju radosti.	25	2	5	4.24	.97
5. Očevi mogu više uživati u djeci kada su djeca starija i ne zahtijevaju toliko skrbi.	24	1	5	3.88	1.51

6. Mala djeca općenito mogu osjetiti raspoloženja i osjećaje odraslih. Na primjer, dijete može osjetiti kada ste ljuti.	25	4	5	4.80	.41
7. Malu djecu pogađaju raspoloženja i osjećaji odraslih. Na primjer, ako ste pored djeteta i ljuti ste, dijete se može osjećati povrijeđenim.	25	4	5	4.80	.41
8. Najvažnija stvar je da muškarac može uložiti vrijeme i energiju u svoju obitelj.	25	4	5	4.76	.44
9. Otac bi trebao biti uključen u skrb o djetetu isto tako jako kao i majka.	25	4	5	4.84	.374
10. Majke su prirodno osjetljiviji skrbnici nego očevi.	25	1	5	4.20	1.23
11. Čak i kada je dijete malo, važno je da otac predstavlja dobar primjer za svoje dijete.	25	4	5	4.84	.37
12. Važno je da otac izlazi u susret djetetovim psihološkim potrebama isto kao i majka.	25	4	5	4.80	.41
13. Važno je brzo se odazvati malom djetetu svaki put kada plače.	24	1	5	4.25	1.07
14. Način na koji se otac ponaša prema svom malom djetetu ima važne cjeloživotne učinke na dijete.	23	2	5	4.78	.67
15. Sve u svemu, očinstvo je visoko nagrađujuće iskustvo.	25	2	5	4.68	.75

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija

Napomena: * su označene obrnuto kodirane čestice

Ukoliko pogledamo deskriptivne parametre čestica hrvatskog uzorka, može se uočiti kako su se hrvatski sudionici najviše slagali s česticom broj 15. “Sve u svemu, očinstvo je visoko nagrađujuće iskustvo.” ($M = 4.82$), a najmanje s česticom broj 5. “Očevi mogu više uživati u djeci kada su djeca starija i ne zahtijevaju toliko skrbi.” ($M = 3.88$). Prema varijabilitetu, čestica s najvećim varijabilitetom je čestica broj 9. “Otac bi trebao biti uključen u skrb o djetetu isto tako jako kao i majka.” ($SD = 1.30$), a čestica s najmanjim varijabilitetom je čestica broj 1. “Od suštinske je važnosti za dobrobit djeteta da očevi provode vrijeme u komunikaciji i igranju sa svojom djecom.” ($SD = .56$).

Što se tiče brazilskog uzorka, u njemu su se sudionici najviše slagali sa spomenutom česticom broj 1. ($M = 4.88$), a najmanje s česticom broj 2. “Muškarcima je teško izražavati

nježnost i nježne osjećaje prema djeci.” ($M = 3.17$). Čestica 2. također ima i najveći varijabilitet ($SD = 1.49$), dok najmanji varijabilitet ima čestica broj 1. ($SD = .33$).

7.1.8. Deskriptivni parametri korištenih upitnika

Tablica 14. Deskriptivni parametri skala korištenih u ovom istraživanju.

Korištena skala	Uzorak	N	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min	Max
<i>Upitnik zadovoljstva s obitelji iz djetinjstva</i>	Hrvatski	28	4.27	.52	3.00	4.82
	Brazilski	26	4.49	.73	2.45	5.00
<i>Upitnik uključenosti u skrb djeteta</i>	Hrvatski	28	3.07	.64	1.64	4.45
	Brazilski	25	3.96	1.09	1.55	5.18
<i>Upitnik čestine uključenosti u aktivnosti s djetetom</i>	Hrvatski	28	4.52	1.32	3.00	6.00
	Brazilski	24	5.38	1.13	1.25	6.00
<i>Upitnik kognitivne i emocionalne uključenosti</i>	Hrvatski	28	2.85	.52	2.06	3.94
	Brazilski	25	3.45	.72	1.25	4.00
<i>Upitnik stavova prema očinstvu</i>	Hrvatski	28	4.01	.54	2.33	4.87
	Brazilski	25	4.51	.35	3.87	5.00

Legenda: N-broj ispitanika; *M*- aritmetička sredina; *SD*- standardna devijacija; Min- najmanji rezultat; Max- najveći rezultat

U tablici 14. prikazani su deskriptivni podaci korištenih upitnika u istraživanju. Pregledavajući aritmetičke sredine u tablicama, standardne devijacije te raspona između minimalnog i maksimalnog rezultata, ustanovljeno je da rezultati unutar skale ne slijede normalnu raspodjelu rezultata stoga je odlučeno da će se prilikom testiranja hipoteza koristiti neparametrijski statistički postupci. Također, u prilog neparametrijskim statističkim postupcima ide u prilog i to što s obzirom na poduzorke imamo manje od 30 sudionika po svakom uzorku, što je jedan od uvjeta za korištenje parametrijske statistike.

7.2. Inferencijalna statistika

H1: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku obiteljskog života kao dijete između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat će statistički značajno viši rezultat na upitniku obiteljskog života kao dijete u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

Tablica 15. Prikaz testiranih razlika na upitniku obiteljskog života kao dijete između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka.

Uzorak	Zavisna varijabla	N	M	SD	U	W	p
Hrvatski	Upitnik	28	4.27	.52	508	859	< .05
Brazilski	zadovoljstva s obitelji iz djetinjstva	26	4.49	.73			

Legenda: N - broj ispitanika; M - aritmetička sredina; SD - standardna devijacija; U - Mann Whitney U test; W - Wilcoxon W test; p - razina statističke značajnosti

Mann Whitney U test i Wilcoxon W testom utvrđena je statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku obiteljskog života kao dijete između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka ($U = 508$; $W = 859$; $p < .05$). Sa 95 % sigurnosti, može se tvrditi kako su sudionici brazilskog uzorka u većoj mjeri zadovoljni svojom obitelji iz djetinjstva u odnosu na sudionike iz hrvatskog uzorka ($M = 4.49$ nasuprot $M = 4.27$). Time je potvrđena prva hipoteza.

H2: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku uključenosti u skrb djeteta između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat će statistički značajno viši rezultat na upitniku uključenosti u skrb djeteta u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

Tablica 16. Prikaz testiranih razlika na upitniku uključenosti u skrb djeteta između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka.

Uzorak	Zavisna varijabla	N	M	SD	U	W	p
Hrvatski	Upitnik uključenosti	28	3.07	.64	547	872	< .05
Brazilski	u skrb djeteta	25	3.96	1.09			

Legenda: *N* - broj ispitanika; *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; *U* - Mann Whitney U test; *W* - Wilcoxon W test; *p* - razina statističke značajnosti

Mann Whitney U test i Wilcoxon W testom utvrđena je statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku uključenosti u skrb djeteta između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka ($U = 547$; $W = 872$; $p < .05$). Sa 95 % sigurnosti, može se tvrditi kako sudionici brazilskog života imaju viši rezultat na upitniku uključenosti u skrb djeteta u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka ($M = 3.96$ nasuprot $M = 3.07$). Time je potvrđena druga hipoteza.

Peta čestica iz tablice 1. glasi *Jeste li bili nazočni pri porodu*. Iz tog pitanja možemo zaključiti da su ispitanici brazilskog uzorka prisustvovali porodu u znatno većoj mjeri nego ispitanici hrvatskog uzorka, točnije, porodu je prisustvovalo 85% ispitanika u brazilskom uzorku i 32% hrvatskom uzorku. Brazilski su ispitanici također pokazali značajno viši stupanj uključenosti u čestici 3. *Jeste li proučavali literaturu o razvoju prije rođenja djeteta* (odgovor DA dalo je 69% ispitanika brazilskog uzorka naspram 25% ispitanika hrvatskog uzorka). Značajna razlika također je vidljiva i u čestici 6. *Jeste li koristili roditeljski dopust nakon rođenja djeteta* gdje saznajemo da je roditelji dopust koristilo 77% ispitanika brazilskog uzorka, dok ga je u hrvatskom uzorku koristilo samo 4%. Dobivene rezultat možemo povezati s istraživanjem Witter i Guimarães (2008) koje je pokazalo da je oko 66% brazilskih očeva bilo uključeno u proces trudnoće na više načina.

H3: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti s djetetom između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat će statistički značajno viši rezultat na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

Tablica 18. Prikaz testiranih razlika na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka.

Uzorak	Zavisna varijabla	N	M	SD	U	W	p
Hrvatski	Upitnik čestine	28	4.52	1.32	447.50	747.50	< .05
Brazilski	uključenosti u aktivnosti s djetetom	24	5.38	1.13			

Legenda: *N* - broj ispitanika; *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; *U* - Mann Whitney U test; *W* - Wilcoxon W test; *p* - razina statističke značajnosti

Mann Whitney U test i Wilcoxon W testom utvrđena je statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka ($U = 447.50$; $W = 747.50$; $p < .05$). Sa 95 % sigurnosti, može se tvrditi kako sudionici brazilskog života imaju viši rezultat na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka ($M = 5.38$ nasuprot $M = 4.52$). Time je potvrđena treća hipoteza.

Što se tiče očeve uključenosti u skrb djeteta, iz tablici 4. možemo vidjeti da su očevi hrvatskog uzorka najviše uključeni igru s djecom vani, obavljanje kućanskih poslova i popravljjanje stvari uz prisutnost djeteta koje gleda ili pomaže te igranje s loptom s djetetom. U istraživanju Pahić (2015) pokazalo se da su očevi najviše uključeni u hranjenje, odnosno pripremanje obroka za djecu, vođenje djeteta na toalet te pomaganje djetetu pri oblačenju. Iz toga možemo zaključiti da se dobiveni rezultati ispitanika iz istraživanja Pahić (2015) i ispitanika hrvatskog uzorka iz ovog istraživanja ne podudaraju. Što se tiče rezultata brazilskog uzorka prikazanog u tablici 5., najviši stupanj uključenosti je dobiven u hranjenju i pripremanju obroka za djecu, kao kod Pahić (2015), a iza toga nalazi se igranje s djecom vani i gledanje crtića ili dječjih emisija s djecom.

H4: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku kognitivne i emocionalne uključenosti između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat će statistički značajno viši rezultat na upitniku kognitivne i emocionalne uključenosti u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

Tablica 19. Prikaz testiranih razlika na upitniku kognitivne uključenosti između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka.

Uzorak	Zavisna varijabla	N	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>U</i>	<i>W</i>	<i>p</i>
<i>Hrvatski</i>	<i>Upitnik kognitivne</i>	28	2.85	.52	559.50	884.50	< .05
<i>Brazilski</i>	<i>uključenosti</i>	25	3.45	.72			

Legenda: *N* - broj ispitanika; *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; *U* - Mann Whitney U test; *W* - Wilcoxon W test; *p* - razina statističke značajnosti

Mann Whitney U test i Wilcoxon W testom utvrđena je statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku kognitivne uključenosti između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka ($U = 559.50$; $W = 884.50$; $p < .05$). Sa 95 % sigurnosti, može se tvrditi kako sudionici brazilskog života imaju viši rezultat na upitniku kognitivne uključenosti u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka ($M = 3.45$ nasuprot $M = 2.85$). Time je potvrđena četvrta hipoteza.

Tablica 8. i tablica 9. odnose se na emocionalnu povezanost s djetetom izraženu u obliku grljenja, ljubljenja, maženja, šakljanja i smijanja s djetetom. U pitanju *Koliko često ljubite svoje dijete/djecu* ispitanici hrvatskog uzorka pokazali su najmanju uključenost, a ispitanici brazilskog uzorka pokazali su najveću uključenost. Ispitanici hrvatskog uzorka najveću su uključenost pokazali u pitanju *Koliko često se smijete sa svojim djetetom/djecom* isto kao i u istraživanju Pahić (2015).

Nadalje, tablica 10. i tablica 11. odnose se na kognitivnu uključenost. Kognitivna uključenost bila je ispitana kroz 16 čestica, a ispitanici hrvatskog poduzorka najviše su se složili s česticom *Kada je moje dijete sretno, i ja sam sretan radi njega*, isto kao i ispitanici brazilskog poduzorka. U hrvatskom uzorku najniži stupanj slaganja ispitanici su pokazali u čestici *Molim se za svoje dijete/djecu*, a ispitanici brazilskog uzorka u česticama *Planiram izdatke za buduće školovanje svog djeteta/djece* i *Ne mogu trpjeti da je moje dijete žalosno*. U istraživanju Pahić (2015) ispitanici su se najviše složili s česticom *Razmišljam što bih mogao učiniti da mojem djetetu bude bolje*, a najmanju uključenost pokazuju u čestici *Molim se za svoje dijete/djecu* isto kao i ispitanici hrvatskog uzorka u ovom radu.

H5: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku stavova prema očinstvu između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka. Sudionici brazilskog uzorka imat će statistički značajno viši rezultat odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

Tablica 20. Prikaz testiranih razlika na upitniku stavova prema očinstvu između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka.

Uzorak	Zavisna varijabla	N	M	SD	U	W	p
Hrvatski	Upitnik stavova	28	4.01	.54	550.50	875.50	< .05
Brazilski	prema očinstvu	25	4.51	.35			

Legenda: N - broj ispitanika; M - aritmetička sredina; SD - standardna devijacija; U - Mann Whitney U test; W - Wilcoxon W test; p - razina statističke značajnosti

Mann Whitney U test i Wilcoxon W testom utvrđena je statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku stavova prema očinstvu između sudionika hrvatskog i brazilskog uzorka ($U = 550.50$; $W = 875.50$; $p < .05$). Sa 95 % sigurnosti, može se tvrditi kako sudionici brazilskog života imaju viši rezultat na upitniku stavova prema očinstvu u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka ($M = 4.51$ nasuprot $M = 4.01$). Time je potvrđena peta hipoteza.

8. Zaključak

Rezultati provedenog istraživanja da očevi smatraju da su bitni čimbenici u odgoju djeteta, odnosno da smatraju da je od suštinske važnosti za dobrobit djeteta da provode vrijeme u komunikaciji i igranju sa svojim djetetom. Također su se složili s činjenicom da u odgoju djeteta moraju biti uključeni jednako kao i majka i da moraju predstavljati dobar primjer djetetu. Iako je uključenost u odgoj djeteta viša kod Brazilaca, Hrvati sa svojim stavovima pokazuju da također teže tome da postanu ravnopravni s majkama u odgoju djeteta. Prema tome, možemo zaključiti da smo napravili korak dalje od razmišljanja u kojoj je odgoj „ženski posao“, a uloga oca je financijski osigurati obitelj. Sve u svemu, očinstvo je visoko nagrađujuće iskustvo.

Potvrđena je hipoteza da će sudionici brazilskog uzorka imati statistički značajno viši rezultat na upitniku zadovoljstva s obitelji iz djetinjstva u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka. Potvrđeno je i očekivanja da će sudionici brazilskog uzorka imati statistički značajno viši rezultat na upitniku uključenosti u skrb djeteta u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka kao i na upitniku čestine uključenosti u aktivnosti s djetetom. Potvrđeno je također da sudionici brazilskog uzorka imaju statistički značajno viši rezultat na upitniku kognitivne i emocionalne uključenosti, kao i na upitniku stavova prema očinstvu, u odnosu na sudionike hrvatskog uzorka.

Očevi imaju zadatak osloboditi se od etiketa koje su im se dodijelile u prošlosti i izboriti se za svoje mjesto u odgoju, odnosno izboriti se za to da postanu ravnopravni s majkama, da dobe istu količinu ljubavi i pažnje od djece koju dobivaju majke i isto tako da pružaju djetetu istu količinu ljubavi i pažnje koju im pružaju majke.

Smatram da se očevi trebaju osvijestiti i biti samopouzdana u ulozi oca i da ne smiju dozvoliti majkama da ih ponižavaju i udaljavaju od odgoja djeteta jer su očevi, jednako kao i majke, bitne karike u djetetovom životu. Dijete će biti odgajano na ispravan način i imati će manje problema u budućnosti ako će od početka u odgoju biti uključeni i majka i otac i ako će između majke i oca vidjeti razumijevanje i ljubav.

Literatura

1. Berkman, M. (2008). *Očinstvo: konačna istina*. Zagreb: Naklada Ljevak d.o.o.
2. Bezić, Ž. (1988). Je li odgoj potreban?. *Crkva u svijetu*, 23(1), 17-25.
3. Brajša, P. (1995). *Očevi, gdje ste?*. Zagreb: Školske novine.
4. Cuidon, S. i Cuidon, J. (2001). *Izgrađivati dijete – ljubavlju i povjerenjem*. Čakovec: Zrinski d.d.
5. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing.
6. Delač Hrupelj, J. Miljković, D., Lugomer Armando, G. i suradnici (2000). *Lijepo je biti roditelj: priručnik za roditelje i djecu*. Zagreb: Creativa.
7. Figueira, S.A. (1989). *Uma nova familia? O moderno e o arcaico na familia de classe media brasileira*. Rio de Janeiro: Jorge Zahar.
8. Filliozat, I. (2011). *Nema savršena roditelja*. Zagreb: Oko tri ujutro.
9. Franković, D., Pregrad, Z., Šimleša, P. (1963). *Enciklopedijski rječnik pedagogije*. Zagreb: Matica Hrvatska.
10. Hauck, P. (1993). *Uspješan odgoj djeteta*. Zagreb: Mladinska knjiga Zagreb.
11. Lamb, M.E., Tamin-Lemonda, C.S. (2004). *The role of the father: An introduction*. New York: John Wiley & Sons.
12. Lukaš, M. (2010). *Obiteljski odgoj u Hrvatskoj – razvoj ideja od 1850. do 1918. godine*. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo.
13. Maleš, D. (2011). *Nove paradigme ranog odgoja*. Zagreb: Odsjek za pedagogiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
14. Maranhão, T. A., Gomes, K. R. O., & Oliveira, D. C. (2012). *Relações conjugais e familiares de adolescentes após o término da gestação*. *Acta Paulista de Enfermagem*, 25(3), 371-377.
15. Mušanović, M., Lukaš, M. (2011). *Osnove pedagogije*. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo.
16. Oldon, D.H. i Gorall, D.M. (2003). Circumplex model of marital and family systems. In: F. Walsh (ed.), *Normal family processes: Growing diversity and complexity*. New York: The Guilford Press.
17. Pahić, 7. (2019). *Uključenost očeva u skrb o djeci u regiji sjeverozapadne Hrvatske*. 425.-451.

18. Pahić, T., Miljević-Riđički, R. (2014). *The portrait od mothers and fathers in Croatian daily newspapers and in a magazine for parents: Today and twenty years ago*, Croatian journal of education, 2; 93.-107.
19. Parke, R. D. (1996). *Fatherhood*. The developing child. London: Harvard University Press.
20. Pernar, M. (2010). *Parenthood*. Medicina Fluminensis, 46(3), 255.-260.
21. Rosić, V. (2005). *Obitelj, odgoj, škola*. Rijeka: Žagar.
22. Santrock, J.W. (2000). *Children*. McGraw-Hill Companies, Inc.
23. Tamis-LeMonda, C.S. (2015). Foreward. U: J. L. Roopnarine (ur.) *Fathers across cultures: the importance, role and diverse practices of dads* (pp. xi). California: ABC-CLIO, LLC.
24. Tauš, J., Munjiza, E. (2006). *Represivne i permisivne mjere u odgoju djece mlađe školske dobi*. Život i škola, 14-15(1-2), str. 69-78.
25. Vieira, M.L., Crepaldi M.A. i sur. (2013). *Paternity in the Brazilian Contex*. Rio de Janeiro: State University.
26. Vukasović, A. (1994). *Pedagogija*. Zagreb: Alfa d.d., Hrvatski katolički zbor „MI“.

Upitnik za očeve

Pred Vama se nalazi upitnik koji se odnosi na uključenost očeva u odgoj djeteta. Svrha ovog upitnika je ispitati u kojoj su mjeri očevi uključeni u odgoj djeteta u Hrvatskoj i usporediti dobivene podatke s uključenosti očeva u odgoj djeteta u Brazilu. Hvala Vam što ste pristali biti sudionik istraživanja te Vas molim da iskreno odgovorite na sva pitanja.

Socio-demografski podaci

1. Koliko imate godina?

Vaš odgovor _____

2. Jeste li vjenčani?

da

ne

3. Koliko članova ima Vaše kućanstvo?

Vaš odgovor _____

4. Koliko odraslih osoba živi u Vašem kućanstvu?

Vaš odgovor _____

5. Koliko imate djece?

Vaš odgovor _____

6. Vaše obrazovanje:

- bez završene osnovne škole
- osnovna škola
- srednja škola - 3 godine
- srednja škola - 4 godine
- viša škola
- fakultet
- magisterij ili doktorat

Zdravlje, posao i brak

1. Koliko ste imali godina u trenutku rođenja prvog djeteta?

Vaš odgovor _____

2. Kako biste, na skali od 1 do 5, procijenili svoje tjelesno zdravlje?

	1	2	3	4	5	
jako loše	☐	☐	☐	☐	☐	izvrsno

3. Kako biste, na skali od 1 do 5, procijenili svoje mentalno zdravlje?

	1	2	3	4	5	
jako loše	☐	☐	☐	☐	☐	izvrsno

4. Vaše zanimanje (na kojem radnom mjestu radite):

Vaš odgovor _____

5. Navedite prosječan tjedni broj sati koji provedete na radnom mjestu (čak i ako niste zaposleni, ali povremeno radite neke poslove za koje ste plaćeni):

Vaš odgovor _____

6. Koliko ste zadovoljni svojim brakom ili bračnim odnosima?

	1	2	3	4	5	
uopće nisam zadovoljan	☐	☐	☐	☐	☐	potpuno sam zadovoljan

Trudnoća i rođenje djeteta

1. Jeste li tijekom trudnoće supruge (partnerice) odnosno prije rođenja djeteta proučavali literaturu koja se odnosi na razvoj i odgoj djeteta?

Da

Ne

2. Je li Vam, prije rođenja djeteta, bio važan spol djeteta?

Da

Ne

3. Koliko često ste odlazili sa suprugom (partnericom) na preglede i ultrazvuke tijekom trudnoće?

nikada   1   2   3   4   5   gotovo uvijek

4. Jeste li bili nazočni pri porodu?

Da

Ne

5. Jeste li koristili roditeljski dopust nakon rođenja djeteta?

Da

Ne

Obiteljski život

U narednom upitniku nalaze se tvrdnje koje opisuju kako ste se Vi kao dijete osjećali u svojoj obitelji, u odnosu s ocem i majkom. Pažljivo pročitajte svaku tvrdnju i označite odgovor koji označava koliko je ta tvrdnja točna za Vas.

	uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	ni se slažem, niti se ne slažem	uglavnom se slažem	slažem se u potpunosti
Za mene je moja obitelj bila izvor utjehe i zadovoljstva.	☐	☐	☐	☐	☐
Moja obitelj išla mi je na živce.	☐	☐	☐	☐	☐
Moja sadašnja obitelj u mnogočemu je slična mojoj obitelji iz djetinstva.	☐	☐	☐	☐	☐
Želio bih da nisam bio član svoje obitelji.	☐	☐	☐	☐	☐
Osjećao sam se kao stranac u svojoj obitelji.	☐	☐	☐	☐	☐
U usporedbi s drugim obiteljima, mislim da je moja bila jako dobra.	☐	☐	☐	☐	☐
U mojoj me obitelji nitko nije razumio.	☐	☐	☐	☐	☐

Ponosan sam na svoju obitelj iz djetinstva.

Moja obitelj bila je nesretna obitelj.

Članovi moje obitelji činili su dobro jedni prema drugima.

Mogao sam se zaista pouzdati u svoju obitelj.

Uključenost oca u skrb o djetetu

Set čestica koje slijede ispituju vašu uključenost u skrb oko djeteta. Molimo Vas da razmislite koliko ste uključeni u pojedinu aktivnost te označite odgovor koji se najviše odnosi na Vas.

	nikada	rijetko	nekoliko puta mjesečno	nekoliko puta tjedno	otprilike jednom dnevno	više nego jednom dnevno
--	--------	---------	------------------------	----------------------	-------------------------	-------------------------

Koliko često pripremate obroke za dijete/djecu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
---	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Koliko često odlazite na sastanke u vrtić ili školu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Koliko često odlazite s djetetom/djecom k liječniku na pregled?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
---	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Koliko često čitate ili pričate priče djetetu/djeci?

Koliko se često igrate s loptom s djetetom/djecom?

Koliko često igrate društvene igre s djetetom/djecom?

Koliko se često igrate vani s djetetom/djecom?

Koliko često gledate crtiće ili dječje emisije s djetetom?

Koliko često obavljate kućanske poslove i popravljate stvari uz prisutnost djeteta/djece koje Vas gleda ili Vam "pomaže"?

Koliko često vodite dijete/djecu u vrtić/školu i/ili kući iz vrtića/škole?

Koliko često vodite dijete/djecu na različite aktivnosti?

U ovom setu čestica od Vas se traži da, ukoliko ste uključeni u prethodno navedene aktivnosti, označite iz kojeg ste razloga uključeni u njih.

	nisam uključen	volim raditi to	to je moja očinska obaveza
Pripremanje obroka za dijete/djecu	☐	☐	☐
Odlazak na sastanak u vrtić/školu	☐	☐	☐
Odlazak s djetetom/djecom k liječniku	☐	☐	☐
Čitanje ili pričanje priča	☐	☐	☐
Igra s loptom	☐	☐	☐
Igranje društvenih igara	☐	☐	☐
Igranje s djetetom/djecom vani	☐	☐	☐
Gledanje crtića ili dječjih emisija	☐	☐	☐
Obavljanje kućanskih poslova uz prisutstvo ili pomoć djeteta/djece	☐	☐	☐
Vođenje djeteta/djece u vrtić/školu ili kući iz vrtića/škole	☐	☐	☐
Vođenje djeteta/djece na različite aktivnosti	☐	☐	☐

Molimo Vas da procijenite koliko često ste uključeni u navedene aktivnosti s djetetom i da pored svake označite što se najviše odnosi na Vas.

	nikada	rijetko	nekoliko puta mjesečno	nekoliko puta tjedno	otprilike jednom dnevno	više nego jednom dnevno
Koliko često grlite svoje dijete/djecu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koliko često ljubite svoje dijete/djecu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koliko često mazite svoje dijete/djecu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koliko često škakljate svoje dijete/djecu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koliko često se smijete sa svojim djetetom/djecom?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kognitivna uključenost

Molimo Vas da procijenite koliko često razmišljate o navedenim pitanjima koja se odnose na Vaše dijete te pored svake tvrdnje označite broj koji Vas najbolje opisuje.

	nikada	rijetko	često	gotovo uvijek
Razmišljam o svojem djetetu/djeci kad radim neki posao.	☐	☐	☐	☐

Kad se moje
dijete/djeca
razboli,
razmišljam da
ostanem kod kuće
s njim.

Planiram vrijeme
koje ću provesti
sa svojim
djetetom / svojom
djecom.

Planiram
obiteljske izlete.

Imam planove za
školovanje svog
djeteta / svoje
djece.

Planiram izdatke
za buduće
školovanje svog
djeteta/djece.

Kad nisam sa
svojim
djetetom/djecom,
zamišljam što
ćemo raditi kad
budemo zajedno.

Molim se za svoje
dijete/djecu.

Razmišljam o
problemima svog
djeteta/djece.

Razmišljam o
tome što bih
mogao učiniti da
mojem
djetetu/djeci bude
bolje.

Preispitujem sebe u vezi svojih postupaka prema svojem djetetu/djeci.

Preispitujem odluke koje sam donio u vezi svog djeteta/djece.

Kada je moje dijete sretno i ja sam sretan radi njega.

Osjećaji mog djeteta jako utječu na mene.

Ne mogu trpjeti da je moje dijete žalosno.

Ako me dijete razljuti, ja mu vrlo brzo oprostim.

1. Koliko u prosjeku dnevno provodite vremena u različitim aktivnostima sa svojom djecom tijekom radnog dana (od ponedjeljka do petka)? (Upišite procijenjen broj sati ili minuta.)

Vaš odgovor _____

2. Koliko u prosjeku provode vremena u različitim aktivnostima sa svojom djecom tijekom vikenda (subota i nedjelja)? (Upišite procijenjen broj sati ili minuta.)

Vaš odgovor _____

Sljedeći set čestica odnosi se na Vaše stavove prema očinstvu. Molimo Vas da pažljivo pročitate stavne i označite odgovor koji Vas najbolje opisuje.

	jako se slažem	umjereno se slažem	niti se slažem, niti se ne slažem	umjereno se ne slažem	jako se ne slažem
Od suštinske je važnosti za dobrobit djeteta da očevi provode vrijeme u komunikaciji i igranju sa svojom djecom.	☐	☐	☐	☐	☐
Muškarcima je teško izražavati nježnost i nježne osjećaje prema djeci.	☐	☐	☐	☐	☐
Očevi igraju centralnu ulogu u razvoju dječje osobnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Odgovornosti očinstva nikada ne zasjenjuju radosti.	☐	☐	☐	☐	☐

Očevi mogu više uživati u djeci kada su djeca starija i ne zahtijevaju toliko skrbi.

Mala djeca općenito mogu osjetiti raspoloženja i osjećaje odraslih. Na primjer, dijete može osjetiti kada ste ljuti.

Malu djecu pogađaju raspoloženja i osjećaji odraslih. Na primjer, ako ste pored djeteta i ljuti ste, dijete se može osjećati povrijeđenim.

Najvažnija stvar je da muškarac može uložiti vrijeme i energiju u svoju obitelj.

Otac bi trebao biti uključen u skrb o djetetu isto tako jako kao i majka.

Majke su prirodno osjetljiviji skrbnici nego očevi.

Čak i kada je dijete malo, važno je da otac predstavlja dobar primjer za svoje dijete.

Važno je da otac izlazi u susret djetetovim psihološkim potrebama isto kao i majka.

Važno je brzo se odazvati malom djetetu svaki put kada plače.

Način na koji se otac ponaša prema svom malom djetetu ima važne cjeloživotne učinke na dijete.

Sve u svemu, očinstvo je visoko nagrađujuće iskustvo.

Questionario para pais

À sua frente está um questionário relacionado ao envolvimento dos pais na criação de um filho. O objetivo deste questionário é examinar até que ponto os pais estão envolvidos na criação dos filhos na Croácia e comparar os dados obtidos com o envolvimento dos pais na criação dos filhos no Brasil. Obrigado por concordar em participar da pesquisa e peço que responda honestamente a todas as perguntas.

Dados sociodemográficos

1. Quantos anos você tem?

Vaš odgovor _____

2. Você é casado?

Sim

Não

3. Quantos membros sua família tem?

Vaš odgovor _____

4. Quantos adultos moram em sua casa?

Vaš odgovor _____

5. Quantos filhos você tem?

Vaš odgovor _____

6. Sua educação:

- sem terminar o ensino fundamental
- escola primária
- ensino médio
- faculdade
- mestrado ou doutorado

Saúde, trabalho e casamento

1. Quantos anos você tinha quando nasceu seu primeiro filho?

Vaš odgovor _____

2. Como você, em uma escala de 1 a 5, avaliaria sua saúde física?

	1	2	3	4	5	
péssimo	☐	☐	☐	☐	☐	exelente

3. Como você, em uma escala de 1 a 5, avaliaria sua saúde mental?

	1	2	3	4	5	
péssimo	☐	☐	☐	☐	☐	exelente

4. Sua ocupação (em que local você trabalha)?

Vaš odgovor _____

5. Indique o número médio semanal de horas que passou no local de trabalho (mesmo que não esteja empregado, mas ocasionalmente faça algum trabalho remunerado):

Vaš odgovor _____

6. Quão satisfeito você está com seu casamento ou relacionamento conjugal?

	1	2	3	4	5	
não estou satisfeito	☐	☐	☐	☐	☐	estou completamente satisfeito

Gravidez e parto

1. Durante a gravidez de sua esposa (companheira) ou antes do nascimento do filho, você estudou a literatura relacionada ao desenvolvimento e criação do filho?

Sim

Não

2. O sexo da criança era importante para você antes do nascimento da criança?

Sim

Não

3. Com que frequência você foi com seu cônjuge para exames e ultrassons durante a gravidez?

	1	2	3	4	5	
nunca	☐	☐	☐	☐	☐	sempre

4. Você esteve presente no parto?

Sim

Não

5. Tirou licença parental após o nascimento do filho?

Sim

Não

Vida familiar

O questionário a seguir contém afirmações que descrevem como você se sentiu quando criança em sua família, em seu relacionamento com seu pai e sua mãe. Leia cada afirmação com atenção e marque a resposta que indica quão precisa e essa afirmação é para você.

	eu discordo completamente	eu não concordo	não concordo nem discordo	eu concordo	eu concordo completamente
--	------------------------------	--------------------	------------------------------------	----------------	------------------------------

Para mim,
minha família
era uma
fonte de
conforto e
satisfação.

Minha família
estava me
dando nos
nervos.

Minha família
atual é em
muitos
aspectos
semelhante à
minha família
de infância.

Eu gostaria de não ser um membro da minha família.

Eu me sentia um estranho na minha família.

Comparado com outras famílias, acho que a minha foi muito boa.

Ninguém da minha família me entendia.

Tenho orgulho da minha família de infância.

Minha família era uma família infeliz.

Os membros da minha família fizeram o bem uns aos outros.

Eu realmente podia confiar na minha família.

Participação do pai nos cuidados com o filho

O conjunto de partículas a seguir examina seu envolvimento no cuidado infantil. Por favor, considere o quanto você está envolvido em cada atividade e marque a resposta que mais se aplica a você.

	nunca	raramente	várias vezes por mês	várias vezes por semana	cerca de uma vez por dia	mais de uma vez por dia
Com que frequência você prepara refeições para o(s) seu(s) filho(s)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Com que frequência você vai a creche ou às reuniões da escola?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Com que frequência vai ao médico com o(s) seu(s) filho(s) para exames?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Com que frequência você lê ou conta histórias para seu(s) filho(s)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Com que frequência você joga bola com as crianças?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Com que frequência você joga jogos de tabuleiro com seu(s) filho(s)?

Com que frequência você brinca ao ar livre com seu(s) filho(s)?

Com que frequência você assiste desenhos animados ou programas infantis com as crianças?

Com que frequência você faz tarefas domésticas e consertar coisas na presença da criança/crianças olhando você ou "ajudando" você?

Com que frequência você leva seu(s) filho(s) para o creche/escola?

Com que frequência você leva seu(s) filho(s) para atividades diferentes?

Neste conjunto de partículas, pede-se que indique, se está envolvido nas atividades acima, a razão pela qual está envolvido nelas.

	eu não estou envolvido	eu amo fazer isso	é minha obrigação paterna
Preparar refeições para a criança(s)	☐	☐	☐
Ir a reuniões da creche/escola	☐	☐	☐
Ir ao médico com a criança(s)	☐	☐	☐
Ler ou contar histórias	☐	☐	☐
Joga bola	☐	☐	☐
Jogando jogos de tabuleiro	☐	☐	☐
Brincar com as criança(s) ao ar livre	☐	☐	☐
Assistir desenhos animados ou programas infantis	☐	☐	☐
Fazer tarefas domésticas com a presença ou assistência da criança(s)	☐	☐	☐
Levar a criança(s) ao creche/escola ou casa do creche/escola	☐	☐	☐
Conduzindo a criança(s) a várias atividades	☐	☐	☐

Por favor, estime com que frequência você está envolvido nessas atividades com seu filho e marque ao lado de cada uma o que mais se aplica a você.

	nunca	raramente	Stupac 3	várias vezes por mês	cerca de uma vez por dia	mais de uma vez por dia
Com que frequência você abraça seu(s) filho(s)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Com que frequência você beija seu filho(s)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Com que frequência você faz carinho no seu(s) filho(s)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Com que frequência você faz cócegas no(a) seu(sua) filho(a)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Com que frequência você ri com seu(s) filho(s)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Por favor, estime com que frequência você pensa sobre essas questões relacionadas ao seu filho e, ao lado de cada afirmação, marque o número que melhor descreve você.

	nunca	raramente	frequentemente	quase sempre
Eu penso no meu filho(s) quando faço algum trabalho.	☐	☐	☐	☐
Quando meu filho(s) ficam doentes, penso em ficar em casa com ele.	☐	☐	☐	☐
Estou planejando passar um tempo com meu filho(s).	☐	☐	☐	☐
Estou planejando passeios em família.	☐	☐	☐	☐
Tenho planos de educar meu filho(s).	☐	☐	☐	☐
Quando não estou com meu filho(s), imagino o que faremos quando estivermos juntos.	☐	☐	☐	☐
Eu oro pelo meu filho(s).	☐	☐	☐	☐

Eu penso nos problemas do meu filho(s).	☐	☐	☐	☐
Estou pensando no que eu poderia fazer para melhorar meu filho(s).	☐	☐	☐	☐
Eu me questiono sobre minhas ações em relação ao meu filho(s).	☐	☐	☐	☐
Estou revendo as decisões que tomei em relação ao meu filho(s).	☐	☐	☐	☐
Quando meu filho está feliz, eu também fico feliz por ele.	☐	☐	☐	☐
Os sentimentos do meu filho me afetam muito.	☐	☐	☐	☐
Não suporto que meu filho esteja triste.	☐	☐	☐	☐
Se uma criança me deixa com raiva, eu a perdoo muito rapidamente.	☐	☐	☐	☐

1. Em média, quanto tempo você gasta diariamente em várias atividades com seus filhos durante a jornada de trabalho (segunda a sexta)? (Digite o número estimado de horas ou minutos.)

Vaš odgovor _____

2. Quanto tempo ele gasta em média em várias atividades com seus filhos durante o fim de semana (sábado e domingo)? (Digite o número estimado de horas ou minutos.)

Vaš odgovor _____

O seguinte conjunto de partículas se relaciona com suas atitudes em relação à paternidade. Por favor, leia os parágrafos com atenção e marque a resposta que melhor descreve você.

eu concordo completamente	eu concordo	não concordo nem discordo	eu não concordo	eu discordo completamente
------------------------------	----------------	------------------------------------	--------------------	------------------------------

É essencial para o bem-estar da criança que os pais passem tempo se comunicando e brincando com seus filhos.

É difícil para os homens expressar ternura e sentimentos ternos em relação às crianças.

Os pais desempenham um papel central no desenvolvimento da personalidade de uma criança.

As responsabilidades da paternidade nunca ofuscam as alegrias.

Os pais podem desfrutar mais das crianças quando as crianças são mais velhas e não requerem tantos cuidados.

As crianças pequenas em geral podem sentir os humores e sentimentos dos adultos. Por exemplo, uma criança pode sentir quando você está com raiva.

As crianças pequenas são afetadas pelos humores e sentimentos dos adultos. Por exemplo, se você está ao lado de uma criança e está com raiva, a criança pode se sentir magoada.

O mais importante é que um homem possa investir tempo e energia em sua família.

O pai deve estar envolvido no cuidado da criança tanto quanto a mãe.

As mães são naturalmente cuidadosas e mais sensíveis do que os pais.

Mesmo quando a criança é pequena, é importante que o pai dê um bom exemplo para seu filho.

É importante que o pai atenda às necessidades psicológicas da criança assim como a mãe.

É importante responder rapidamente a uma criança toda vez que ela chora.

A maneira como um pai trata seu filho pequeno tem efeitos importantes para toda a vida da criança.

A paternidade é
uma experiência
altamente
gratificante.

Obrigado por preencher o questionário! :)

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Zahvala

Zahvaljujem mentorici, doc.dr.sc. Tei Pahić na nesebičnoj pomoći, brojnim savjetima i konstruktivnim kritikama pri izboru teme i pisanju ovog rada.

Zahvaljujem se i svim hrvatskim i brazilskim očevima koji su odvojili svoje vrijeme za ispunjavanje ankete i pomogli realizirati moje istraživanje.

Također se zahvaljujem svojim roditeljima i cijeloj obitelji te prijateljima na moralnoj podršci i psihičkoj potpori tijekom studiranja.

Fabricio i Enzo, obrigada pelo amor e carinho.